

Gran Teatre del Liceu

Lohengrin

RICHARD WAGNER

Amb el patrocini en exclusiva de:

Fundación
BBVA

Temporada 2024-2025

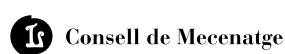
HERMÈS
PARIS

Hermès, línea infinita

Fundació Gran Teatre del Liceu

Patronat de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President d'honor

Salvador Illa Roca

President del patronat

Salvador Alemany Mas

Vicepresidenta primera

Sònia Hernández Almodóvar

Vicepresident segon

Jordi Martí Grau

Vicepresident tercer

Mària Eugènia Gay Rosell

Vicepresidenta quarta

Lluïsa Moret Sabidó

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya

Josep Maria Carreté Nadal, Xavier Fina Ribó, Irene Rigau Oliver,

Àngels Barbarà Fondevila

Vocals representants del Ministerio de Cultura

Carmen Páez Soria, Paz Santa Cecília Aristu, Joan Subirats Humet,

Àngels Ingla Mas

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona

Xavier Marcé Carol, Elisenda Rius Bergua

Vocal representant de la Diputació de Barcelona

Pau González Val

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu

Manuel Busquet Arrufat, Ignasi Borrell Roca, Josep Maria

Coronas Guinart, Javier Coll Olalla, Àgueda Viñamata

y de Urruela

Vocals representants del Consell de Mecenatge

Helena Guardans Cambó, Elisa Durán Montolío, Eduardo Navarro

de Carvalho, Rosario Cabané Bienert

Patró d'honor

Josep Vilarasau Salat

Secretari no patró

Joaquim Badia Armengol

Director general

Valentí Oviedo Cornejo

Comissió Executiva de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President

Salvador Alemany Mas

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya

Sònia Hernández Almodóvar, Josep Maria Carreté Nadal

Vocals representants del Ministerio de Cultura

Paz Santa Cecília Aristu, Ana Belén Faus Guijarro

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona

Xavier Marcé Carol, Elisenda Rius Bergua

Vocal representant de la Diputació de Barcelona

Pau González Val

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu

Manuel Busquet Arrufat, Javier Coll Olalla

Vocals representants del Consell de Mecenatge

Helena Guardans Cambó, Elisa Durán Montolío

Secretari

Joaquim Badia Armengol

Director general

Valentí Oviedo Cornejo

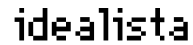

Gran Teatre
del Liceu

Un compromís
compartit

TEMPORADA ARTÍSTICA

MECENES

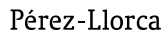
Patrocinadors

Protectors

Col·laboradors

[Tornar a l'índex](#)

EL PETIT LICEU I LICEUAPRÈN

LICEUNDER35

LICEUAPROPA

TALENT JOVE I NOVA CREACIÓ

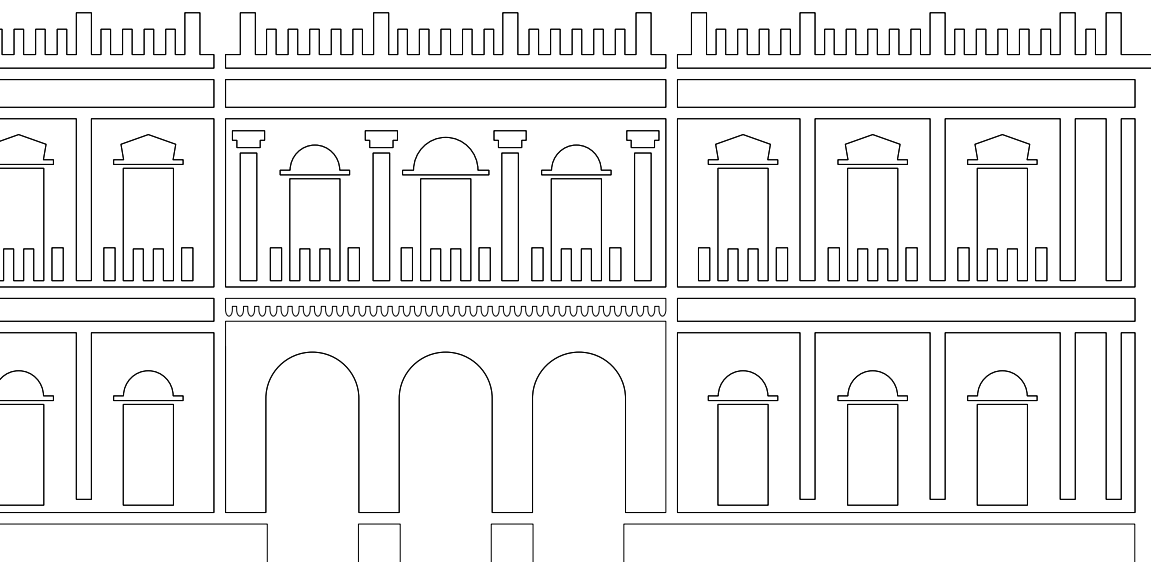

Mitjans de comunicació

Gran Teatre del Liceu

Moltes gràcies!

PALACIO DEL MARQUÉS DE SALAMANCA

Suscríbete a la newsletter de la Fundación BBVA para ser el primero en enterarte de sus iniciativas culturales y científicas.

Síguenos en:

@FundacionBBVA

[Tornar a l'índex](#)**Junta benefactors****Presidenta**

Cucha Cabané

Vicepresidenta

Elena Barraquer

Carlos Abril
 Ramon Agenjo
 Alfons Agulló
 Eulàlia Alari
 Muntsa Alcañiz
 Salvador Alemany
 Laura Álvarez
 Mercedes Álvarez
 Alicia Arboix
 Pere Armadàs
 Teresa Asensio
 Esperanza Aubert
 Luis Bach
 Vera Baena
 Josep Balcells
 Marc Balcells
 Mercedes Barceló
 Simon P. Barceló
 Rafael Barraquer
 Núria Basi
 Mercedes Basso
 Carmen Bastardas
 Margarita Batllori
 David Bermejo
 Manuel Bertran
 Anna Boix
 Ana Bofill
 Ignacio Borrell
 Agustí Bou
 Josep M. Bové
 Marta Bueno
 Tomas Buxeda
 Jordi Calonge
 Joan Camprubi
 Ramona Canals
 Elena de Carandini
 Marisa de Carandini
 Josep Carbó
 Rosa Carcas
 Montserrat Cardelús
 Alejandro Caro
 Aurora Catà
 María Cruz Caturla
 Ramon Centelles
 Guzmán Clavel
 Sergio Corbera
 Javier Cornejo
 Luis Crispí
 Maite Cuffí
 Cuca Cumellas
 Lluís de la Rosa
 Ignacia de Pano
 M. Dolors i Francesc
 Meya Durall
 Mercedes Duran
 Francisco Egea
 M. Isabel Elduque
 Fernando Encinar
 M. José Enguix
 Aranzazu Escudero
 Carmen Escudero
 Joan Esquirol
 Antonio Establés

Patricia Estany
 Marisa Falcó
 Bettina Farreras
 Ignacio Feijoo
 Cristina Ferrando
 Magda Ferrer-Dalmau
 Inés Fisas
 Ricardo Fisas
 Santiago Fisas
 Albert Foraster
 Mercedes Fuster
 José Gabeiras
 Gabriela Galcerán
 Gema Galdón
 Jorge Gallardo
 Beatriz García-Sarabia
 Manuel Gari
 Albert Garriga
 Pau Gasol
 Francisco Gaudier
 Anna Gener
 Lluís M. Ginjaume
 Ezequiel Giró
 M. Inmaculada Gómez
 Andrea Gömöry
 Albert Gost
 Casimiro Gracia
 Jaume Graell
 Quica Graells
 Ainhoa Grandes
 Francisco A. Granero
 Pere Grau
 Calamanda Grifoll
 Poppy Grijalbo
 Helena Guardans
 Pau Guardans
 Maria Guasch
 Bernardo Hernández
 Guillermo Herrera
 Joaquim Herrera
 Eva Hinds
 Pepita Izquierdo
 Gabriel Jené
 Josep Juanpere
 Lorena Jurado
 Iolanda Latorre
 Sofia Lluch
 Ma. Teresa Machado
 Waltraud Maczassek
 Rocio Maestre
 Carmen Marsá
 Cristina Marsal
 Josep Milian
 Verónica Mimoun
 Inma Miquel
 Xavier Miranda
 José M. Mohedano
 Joan Molins
 Victòria Moncunill
 Chelo Mora
 Juan Pedro Moreno
 Sílvia Muñoz
 Josep Oliu
 Magda Onandia
 Victoria Onyós
 Eduardo Ortega
 Victoria Parera
 Anna París
 Montserrat Pinyol
 Ivan Pons

M. Carmen Pous
 Jordi Puig
 Marian Puig
 Ton Puig
 Gloria Pujol
 Juan Eusebio Pujol
 Victòria Quintana
 Neus Raig
 Carmen Redrado
 Juan Bautista Renart
 Ferran Ribó
 Blanca Ripoll
 Joan Roca
 Miquel Roca
 Pedro Roca-Cusachs
 Montserrat Rocamora
 Alfonso Rodés
 Salvador Roviroa
 Jacqueline Ruiz
 Josep Sabé
 Francisco Salamero
 Eduard Salsas
 Juan Antonio Samaranch
 Josef-David Sánchez-Molina
 Josep Ll. Sanfeliu
 Luis Sans
 Maria Soldevila
 Rafael Soldevila
 Silvia Sorribas
 Josep Taberner
 Manuel Terrazo
 Bernat -N. Tiffon
 August Torà
 Ernestina Torelló
 Ana Torredemer
 Román Trias
 Josep Turró
 Joan Uriach
 Joaquim Uriach
 Marta Uriach
 Manuel Valderrama
 Carmen Vendrell
 Gloria Ventós
 Josep Viader
 Eduardo Vilá
 Pilar de Vilallonga
 Josep Vilarasau
 Maria Vilardell †
 Luis Villena
 Joaquim Viñas
 Salvador Viñas
 Joaquín Viola
 Francisco Wendt
 Lydia de Zuloaga

Benefactors del cercle de la dansa

Paul Clastre
 Pitu Lavin
 Ma. José Matosas
 M. Rosa Ollé
 Tati Quera

Benefactors internacionals

Erika Alfieri
 Pierre Caland
 Johanna Derksen
 Carmen Egido

Philina Hsu Chang
 Izabela Karnacewicz
 Nathaniel Klipper
 Mónica Lafuente
 Éleonore Lavielle
 May Lawrence
 Barry Lynam
 Cecilia Nordstrom
 Brian Pallas
 Javier Pérez-Tenessa
 Sonja Perkins
 Martina Priebe
 Paul Schulz
 Elina Selin
 Karen Swenson
 Michael Winstrøm

Benefactors joves

Alex Agulló
 Max Amat
 Lidia Arcos
 Ignacio Baselga
 Marc Busquets
 Diana Casajús
 Miquel Casas
 Marta Cuatrecasas
 Petra Duran
 Benito Escat
 Luigi Esposito
 Patricia Ferrer
 Pau Font
 Alejandra Forment
 Enric Girona
 Cristina Gómez
 Albert Hernández
 Àlvar Lamminsalo
 Santiago Lucas
 Xènia Luque
 Alexandra Maratchi
 Dídac Marsà
 Marc Mayral
 Blanca Miró
 Juan Molina-Martell
 Elisabeth Montamat
 Felipe Morenés
 Juan Moreno
 Montserrat Olmos
 Marta Parent
 Miquel Pedrerol
 Marcos Perales
 Elisenda Perelló
 Santiago Pons-Quintana
 Andrea Puig
 Júlia Puig
 Inés Pujol
 Pepe Pujol
 Toni Pujol
 Carlota Quintero
 Sara Ramírez
 Ana Recasens
 Charlotte Ríos
 Patricia Ripollés
 Javier Ris
 Aitor Romero
 Esperanza Schröder
 Claudia Segura
 Rafael Sicilia
 Manuel Torralba
 Carlos Torres
 Javier Uriach

Sigues

JUNTA DE **Benefactors**

**Contacta'ns
i gaudeix dels avantatges**

Departament de Mecenatge
93 485 86 31 / mecenes@liceubarcelona.cat

Benefactor

Amb el teu compromís fem del Liceu una Institució de referència
Tu també escrius la teva pàgina amb el Liceu

14

—
Fitxa tècnica

15

—
Fitxa artística

16

—
Repertiment

20

—
Orquestra

23

—
Cor

26

—
Amb el teló
abaixat

32

—
Lohengrin

Víctor Garcia
de Gomar

38

—
Entrevista
a Katharina
Wagner

43

—
Argument
de l'obra

51

—
English
synopsis

57

—

Liceu+ Live

59

—

Lohengrin

Jaume Tribó

68

—

Biografies

FESTIVAL PERELADA

EDICIÓ PASQUA
2025

GIAMPIETRINO.
Sta. Catalina d'Alexandria,
Itàlia, s. XVI,
Oli sobre taula, Inv. 15207.
Museu Castell Perelada

ESGLÉSIA DEL CARME

17 ABRIL, 20H · CONCERT INAUGURAL

HASSE ORATORI

SANCTUS PETRUS ET
SANCTA MARIA MAGDALENA

Valer SABADUS, Marie LYS, Rafael QUIRANT,
Maria ESPADA i Anna ALÀS I JOVÉ
VEUS – COR INFANTIL AMICS DE LA UNIÓ
VESPRES D'ARNADÍ
Dani ESPASA, direcció musical

18 ABRIL, 18H

BENJAMIN APPL CANTATES BACH I TELEMANN

VESPRES D'ARNADÍ
Dani ESPASA, direcció musical

18 ABRIL, 22.30H · ESTRENA ABSOLUTA

VIVANCOS RESPONSORIS DE SETMANA SANTA

LATVIAN RADIO CHOIR
Sigvards KLAVA, director

19 ABRIL, 18H

PABLO FERRÁNDEZ BEETHOVEN, BRAHMS

Luis DEL VALLE, piano

19 ABRIL, 22.30H

CANTORÍA BUXTEHUDE

MEMBRA JESU NOSTRI
Jorge LOSANA, direcció

20 ABRIL, 11.30H · CONCERT MATINÉE

SALVE REGINA SCARLATTI, LEO, HÄNDEL

Mélissa PETIT, Ann HALLENBERG
IL POMO D'ORO
Zefira VALOVA, violí i direcció musical

festivalperalada.com · T. 902 374 737

Lohengrin

RICHARD WAGNER

Romantische Oper en tres actes

Llibret de Richard Wagner.

Del 17 al 30 de març del 2025

Estrena absoluta: 28 d'agost de 1850 al Großherzogliches Hoftheater de Weimar

Estrena a Barcelona: 17 de maig de 1882 al Teatre Principal

Estrena al Gran Teatre del Liceu: 06 de març de 1883

Darrera representació al Liceu: 05 de setembre de 2012

Total de representacions al Liceu: 242

Març 2025		Torn
17	19:00	A
19	19:00	B
21	19:00	C
24	19:00	G
27	19:00	D-H
30*	17:00	T AD

* Servei amb audiodescripció

Durada aproximada: 4 h 25 min

Acte I: 1 h 5 min - **Pausa:** 30 min - **Acte II:** 1 h 25 min - **Pausa:** 20 min - **Acte III:** 1 h 5 min

Fitxa artística

Direcció d'escena

Katharina Wagner

Producció

Gran Teatre del Liceu

Escenografia

Marc Löhrer

Assistència a la direcció d'escena

Hendrik Arns

Vestuari

Thomas Kaiser

Assistència a la direcció

Ana Cuéllar

Il·luminació

Peter E. Younes

Assistència a la direcció musical

P. Mauricio Sotelo-Romero

Dramatúrgia

Daniel Weber

Mestres assistents musicals

Véronique Werklé, Vanessa García,
Rodrigo de Vera, David-Huy
Nguyen-Phung, Jaume Tribó,
Rochsane Taghikhani

Llac

Imper

Contrucció, escenografia i atrezzo

Escenografia Mojà

Cor del Gran Teatre del Liceu

Pablo Assante, director

Cigne, cigne animatrònic i maniquí home mort

Fito Dellibarra (Artankraft fx s.l.)

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Director Josep Pons

Amb el patrocini en exclusiva de:

Fundación
BBVA

Repartiment

Heinrich

Günther Groissböck

Lohengri

Klaus Florian Vogt

Elsa von Brabant

Elisabeth Teige

Friedrich von Telramund

Ólafur Sigurdarson

Ortrud

Miina-Liisa Värelä (17 de març)

Irène Theorin (19, 21, 24, 27 i 30 de març)

Herald

Roman Trekel

Cavallers

Jorge Rodríguez-Norton

Gerardo López

Guillem Batllori

Toni Marsol

Jove Noble

Carmen Jiménez (17, 27, 30 de març)

Raquel Lucena (19, 21, 24 de març)

Mariel Fontes (17, 27, 30 de març)

Glòria López (19, 21, 24 de març)

Elisabeth Gillming (17, 27, 30 de març)

Yuliia Safonova (19, 21, 24 de març)

Mariel Aguilar (17, 27, 30 de març)

Elizabeth Maldonado (19, 21, 24 de març)

Figuració

Herzog Gottfried: Eduard Gómez

David Aixalà

David Aparicio Imbuluzqueta

Carles Garcia Llidó

Isabel Llanos López

Guim Oliver Juher

Elba Romero Moreno

José Luis Tejero Gómez

Federico Wagner

Uber

Gran Teatre
del Liceu

Partner de mobilitat

©Paco Amate

Aplaudeix fins al final amb Uber

El Gran Teatre del Liceu i Uber s'uneixen per portar-te una experiència sense preocupacions. Seu i gaudeix de la funció.

Amb coratge

Ser valent no és només
Esbotzar portes a queixalades
Hi ha un coratge valuós
En la gosadia de desaparèixer lentament
Acompanyant el mànec de la porta
Sense soroll i sense fúria
I marxar quan tothom dorm

Am bel pas ferm de la princesa del pèsol
Cuirassada de valquíria

Extret de l'obra *Vermell de Rússia* (2020)

**Míriam Cano ha fet una selecció dels seus poemes i versos per a
tots els materials de la temporada 2024/25**

“A *Lohengrin* s’exerceix el principi de caracteritzar els plans i els personatges de l’acció mitjançant tonalitats i motius. I el tractament dels cors, la funció que tenen reservada al drama, revela una dedicació intensa de Wagner a l’estudi de la tragèdia grega.”

Martin Gregor-Dellin

Richard Wagner

L'Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu amb el seu director titular, Josep Pons.

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

L'Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu és l'orquestra més antiga de l'Estat espanyol. Durant gairebé 170 anys d'història, l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu ha estat dirigida per les més grans batutes, d'Arturo Toscanini a Erich Kleiber, d'Otto Klemperer a Hans Knapperstbusch, de Bruno Walter a Fritz Reiner, Richard Strauss, Alexander Glazunov, Ottorino Respighi, Pietro Mascagni, Igor Stravinsky, Manuel de Falla o Eduard Toldrà, fins a arribar als nostres dies amb Riccardo Muti o Kirill Petrenko.

Ha estat la protagonista de les estrenes del gran repertori operístic a la península ibèrica del barroc als nostres dies i al llarg de la seva història ha dedicat també una especial atenció a la creació lírica catalana. Va fer el seu debut el 1847 amb un concert simfònic dirigit per Marià Obiols, essent la primera òpera *Anna Bolena*, de Donizetti. Des de llavors ha actuat de forma continuada durant totes les temporades del Teatre. Internacionalment cal destacar el Concert per la Pau i els Drets Humans, organitzat per la Fundació Onuart, retransmès des de la seu de les Nacions Unides a Ginebra el passat 9 de desembre del 2017.

Després de la reconstrucció de 1999 han estat directors titulars Bertrand de Billy (1999-2004), Sebastian Weigle (2004-2008), Michael Boder (2008-2012) i, des de setembre del 2012, Josep Pons.

Intèrprets

Violí I

- Kai Gleusteen
- ◆ Olga Aleshinsky
- ▲ Eva Pyrek
- Joan Andreu Bella
- Birgit Euler
- Sergey Maiboroda
- Oleg Shport
- Oksana Solovieva
- Raul Suárez
- Renata Tanellari
- Yana Tsanova
- Oriol Algueró
- Tatevik Khachatryan
- Lev Mikhailovskii

Violí II

- ▲ Oleguer Beltran
- ▲ Emilie Langlais
- ◆ Rodica Monica Harda
- ◆ Liu Jing
- Andrea Ceruti
- Piotr Jeczmyk
- Magdalena Kostrzewska
- Kalina Macuta
- Mijai Morna
- Sergi Puente
- Francina Moll
- Enric Fernández

Viola

- ▲ Miquel Jorda
- ◆ Fulgencio Sandoval
- Claire Bobij
- Josep Bracero
- Bettina Brandkamp
- Salomé Osca
- Frank Tollini
- Nacho Gobbi
- Alberto Pérez
- Patricia Torres

Violoncel

- ▲ Òscar Alabau
- ◆ Núria Comorera
- ◆ Guillaume Terrail
- Andrea Amador
- Paula Lavarías
- Lourdes Kleykens
- Matthias Weinmann
- Jesus Miralles

Contrabaix

- ▲ Adrián Rescalvo
- ◆ Cristian Sandu
- ◆ Javier Serrano
- ◆ Enric Bassacoma
- Sávio De La Corte
- Oscar Cano

Flauta

- ▲ Albert Mora
- Nieves Aliaño
- Paula Martínez

Oboè

- ▲ Barbara Stegemann
- Enric Pellicer
- ▲ Emili Pascual

Clarinet

- ▲ Darío Mariño
- Laia Santamaría
- ▲ Ausiàs Garrigós

Fagot

- ▲ Guillermo Salcedo
- Juan Pedro Fuentes
- M. José Rielo

Trompa

- ▲ Ionut Pogdoreanu
- Pablo Cadenas
- Gerard Sánchez
- Jorge Vilalta

Trompeta

- ▲ Josep Anton Casado
- David Alcaraz
- Nacho Civera

Trombó

- ▲ Juan González
- Antoni Duran
- ▲ Luis Bellver

Tuba

- ▲ José Miguel Bernabeu

Timpani

- ▲ Manuel Martínez

Percussió

- Vicent Catalan
- Pere Cornudella
- José Luis Carreres

Arpa

- Tiziana Tagliani

Banda interna

Flauta

- ▲ Aleksandra Miletic
- Carla Alonso
- ▲ Sandra Luisa Batista

Oboè

- ▲ Cesar Altur
- Raúl Pérez

Clarinet

- ▲ Juanjo Mercadal
- Dolors Payá

Fagot

- ▲ Bernardo Verde
- ▲ Francesc Benítez

Trompeta

Javi Cantos
Aitor Muñoz
Andreu Moros
Luis Marhuenda
Francesc Colomina
Alejandro Más
Rafael Flordelis
Manuel Latorre
Tomás Tena
Natalia Berbegal
Jose esteban
Xavier Esparza

Trompa

- ▲ Carles Chordà S.
- Carles Chordà E.
- Abdó Moya
- Albert Secanell

Trombó

- ▲ Jordi Berbegal
- Romà Ivars
- Carlos Ferrer

Percussió

Pau Buforn

Orgue

- ▲ Vanesa García

El Cor del Gran Teatre del Liceu

Cor del Gran Teatre del Liceu

El Cor del Gran Teatre del Liceu neix juntament amb el teatre el 1847 i protagonitza des d'aleshores les estrenes a l'estat espanyol de la pràctica totalitat del repertori operístic, del barroc als nostres dies. Al llarg d'aquests gairebé 170 anys, el Cor del GTL ha estat dirigit per les més grans batutes, d'Arturo Toscanini a Erich Kleiber, d'Otto Klemperer a Hans Knapperstsbusch, de Bruno Walter a Fritz Reiner, Richard Strauss, Alexander Glazunov, Ottorino Respighi, Pietro Mascagni, Igor Stravinsky, Manuel de Falla o Eduard Toldrà, fins a arribar als nostres dies amb Riccardo Muti o Kirill Petrenko, i per els més grans directors d'escena.

El Cor del GTL s'ha caracteritzat històricament per una vocalitat molt adequada per a l'òpera italiana, consolidant un estil de cant de la mà del gran mestre italià Romano Gandolfi assistit pel mestre Vittorio Sicuri, que en fou el director titular al llarg d'onze anys i que creà una escola que ha tingut continuïtat amb José Luis Basso i Conxita Garcia i actualment amb Pablo Assante. També han estat directors titulars del Cor Peter Burian, Andrés Máspero i William Spaulding.

Intèrprets

Sopranos I

Margarida Buendia
Mercedes Darder
Maria Genís
Olatz Gorrotxategi
Carmen Jimenez - Jove Noble I Cast A
Glòria López - Jove Noble II Cast B
Raquel Lucena - Jove Noble I Cast B
Monica Luezas
Eun Kyung Park
Natàlia Perelló
Alexandra Zabala
Mireia Dolç
Laura Cruz

Sopranos II

Mariel Fontes - Jove Noble II Cast A
Mª Àngels Padró
Sara Sarroca
Helena Zaborowska
Aina Martín
Tamara Alexeeva
Sara Beatriz García
María Lucía Caruso
Conchita Pérez
Gemma Soler

Mezzo-sopranos

Elisabeth Gillming - Jove Noble III Cast A
Marta Polo
Yuliia Safonova - Jove Noble III Cast B
Cristina Tena
Olga Szabo
Gema Hernández
Liliana Rugiero
Alina Zaplatina
Olha Shvydka

Contralts

Mariel Aguilar - Jove Noble IV Cast A
Sandra Codina
Yordanka Leon
Elizabeth Maldonado - Jove Noble IV Cast B
Ingrid Venter
Guísela Zannerini
Maria Melnychyn
Marta Planella

Tenors I

Jordi Galan
Xavier Martínez
F. Javier Ariza
Andrea Antognetti
Joan Prados
Alberto Espinosa
Caio Durán
Mathias Kunze
Gustavo De Gennaro
Eduardo Ituarte
Sergi Bellver

Tenors II

José Luis Casanova
Sung Min Kang
Carles Cremades
Nauzet Valerón
Miguel Á. Ariza
Facundo Muñoz
Andrés Rodríguez
Marçal Subirás
Alexeider Pérez

Barítons

Gabriel Diap
Lucas Groppo
Plamen Papazikov
Domingo Ramos
Miquel Rosales
Leonardo Domínguez
Stefano Gentili
Alejandro Llamas
Xavier Casademont
Mario Guiot

Baixos

Pau Bordas
Miguel Ángel Currás
Dimitar Darlev
Ignasi Gomar
Walter Bartaburu
Igor Tsenkman
Alessandro Vandin
Victor de la Fuente
Cristhian Vallester
Toni Fajardo

“La concepció cristiana que inconscientment havia generat l’incentiu de l’home a exterioritzar-se, que tanmateix no podia ni alimentar ni dirigir, s’havia restringit en si mateixa, davant d’aquest fenomen, en un dogma rígid, a fi de salvar-se, per dir-ho així, a si mateixa d’aquest fenomen, incompreensible per a ella.”

Richard Wagner

Òpera i drama

AMB EL TELÓ ABAIXAT

Compositor

Richard Wagner (1813-1883) va ser hereu de la tradició de l'òpera nacional alemanya, que va arrencar tímidament amb Mozart i que s'havia consolidat després amb Beethoven i Weber. La dimensió aventurera de Wagner, perseguit pels deutes econòmics contrets en diversos viatges i per la seva participació en les revoltes de Dresden el 1848, va acabar quan va rebre la protecció i el mecenatge del rei Lluís II de Baviera. Instal·lat a la petita localitat de Bayreuth, va poder construir-hi el Festspielhaus, un teatre exclusivament dedicat a la programació de les seves òperes, esdevingudes drames musicals i decisives per a l'evolució futura del gènere, ja fos des del seguiment abnegat o des del rebuig més absolut. Format de manera autodidacta, Wagner va incorporar elements innovadors en l'harmonia i el paper de l'orquestra de les seves obres, influïdes ideològicament per la filosofia de Feuerbach i de Schopenhauer i que tindrien igualment un gran ascendent sobre l'aleshores jove Nietzsche, primer amic i després enemic declarat de Wagner, a qui va acusar de megalòman.

Al magne projecte de *Der Ring des Nibelungen* (una tetralogia en un pròleg i tres jornades), cal destacar títols crucials en l'esdevenir de la música decimonònica, com ara *Tannhäuser*, *Tristan und Isolde*, *Die Meistersinger von Nürnberg* o *Parsifal*. *Lohengrin* és un dels títols més declaradament romàntics de Wagner.

Assaig de *Lohengrin* al Gran Teatre del Liceu

Libret i llibretista

Com va fer amb la resta dels seus drames musicals, Wagner va ser l'autor del llibret de *Lohengrin*. La trama s'inspira en diversos relats èpics d'origen medieval, com ara el *Parzival* de Wolfram von Eschenbach —Lohengrin és fill de Parsifal—, on apareix el personatge de Loherangrin com a cavaller del cigne. Wagner també es devia inspirar en una seqüela anònima, *Lohengrin*. El nom del protagonista podria ser una derivació de Garin le Loherain, personatge que havia donat peu a un llarg poema trobadoresc del segle XII.

La temàtica barreja la tradició literària del cavaller del cigne —d'origen francès— amb un episodi històric del segle X centrat en les lluites pel poder al Brabant i les aliances amb Saxònia per enfrontar-se als hongaresos.

Estrena

Lohengrin es va estrenar amb èxit al Großherzogliches Hoftheater de Weimar el 28 d'agost de 1850 i el director musical d'aquella primera representació va ser Franz Liszt, amic i futur sogre de Wagner. Aquest, per cert, no va poder assistir a l'estrena perquè en aquell moment estava exiliat a Zuric.

L'èxit de l'estrena aviat va convertir *Lohengrin* en una òpera molt popular arreu d'Europa i ràpidament es va representar a diversos teatres del continent, com ara a Anglaterra (1875), així com als Estats Units (1871), entre altres indrets. A Espanya va arribar amb el tenor Julián Gayarre al Teatro Real (1881). Un any després ja era al Teatre Principal de Barcelona com a primera òpera wagneriana estrenada a Catalunya.

Estrena al Liceu

L'òpera de Wagner es va estrenar al Gran Teatre del Liceu el 6 de març de 1883, gairebé un any després de les primeres funcions barcelonines, que havien tingut lloc al Teatre Principal. I exactament 21 dies després de la mort de Wagner, a Venècia.

Al Liceu, el tenor Roberto Stagno va oferir el rol titular. No cal dir que les funcions —així com les del Teatre Principal— es van cantar en traducció italiana. L'èxit va ser discret, però superior al de les funcions de l'altre teatre de la Rambla. El periodista Josep Dern, que signava amb el pseudònim de Leyandro, va escriure a *L'Esquella de la Torratxa*: “Lo decorat es de trastos vells de la casa, menos la decoració del pati del castell de *Amberes*, que s'ha estrenat y que és de molt bon efecte”.

Assaig de Lohengrin al Gran Teatre del Liceu

Víctor Garcia de Gomar

Director artístic del Gran Teatre del Liceu

Lohengrin

“En grec antic la paraula que s’usa per designar l’hoste, el convidat, i la paraula que s’usa per designar l’estranger, són el mateix terme: xénos.”

George Steiner, *Un largo sábado. Conversaciones con Laure Adler*. Editorial Siruela

Lohengrin ocupa un lloc especial a l’obra de Wagner. L’ús abusiu del poder, la fe, el tema de condicionar l’amor i quin paper hi té la confiança van ser qüestions que Wagner també va tractar amb anterioritat, a *Tannhäuser*.

A *Lohengrin* ho planteja a partir d’un argument que es mou entre elements terrenals i divins: el duc de Brabant al llit de mort va deixar els seus dos fills, Elsa i Gottfried, a cura del comte Telramund, però ara Gottfried és mort i Telramund acusa Elsa de ser-ne l’assassina. Amb una necessitat extrema, Elsa demana ajuda a Déu i apareix un desconegut que vol lluitar per Elsa, però amb la condició que ella mai no li preguntis sobre el seu nom ni l’origen. Un cop Telramund és derrotat per l’estranger, Elsa pren feliçment el seu salva-

dor com el seu marit, però la seva confiança en ell no serà prou ferma per acceptar la prohibició de fer preguntes.

És paradoxal per a una òpera titulada a partir del seu heroi masculí, *Lohengrin*, que pivoti sorprenentment al voltant d’Elsa i un succés tràgic: entra a l’escenari acusada erròniament d’un delicte que no ha comès i pateix una humiliació pública en el camí cap a l’altar, trenquen el jurament matrimonial i pràcticament cau el teló amb el seu col·lapse en escena. Wagner situa el contrast entre el cavaller perfecte que està condemnat a la passivitat de ser preguntat i una donzella onírica carregada de les dues decisions vitals de l’òpera: la invocació del cavaller per defensar la seva innocència i després trencar la seva promesa de mantenir-se igno-

rant sobre els orígens del seu protector. La convicció/fe i el dubte estan al cor de *Lohengrin*.

Els dubtes insuperables davant dels secrets són recursos dramaturgics sovintejats a les grans obres: Hamlet es pregunta obsessivament sobre qui va ser l'assassí del seu pare i se li apareix un fantasma/espectre, però ell té dubtes; Calaf (a *Turandot*) com a estranger que només perd la prova si Turandot és capaç de desvelar un darrer enigma: dir el seu propi nom, o Amonasro (a *Aida*) com a presoner visitant a la cort del faraó que per motius de seguretat prefereix no ser identificat com a rei dels etiòps i també pare d'Aida.

El final de *Lohengrin* és trist, però inevitable. La imprudència d'Elsa fa que el seu missatge diví hagi de marxar. En el drama del personatge i la situació de Lohengrin, Wagner hi va veure el tipus de tragèdia absoluta. Així, Lohengrin va buscar una dona que hauria de confiar en ell, que no hauria de preguntar-se qui era ni d'on venia, sinó que l'hauria d'estimar com era. Va buscar la dona que no demanaria explicacions, però que l'hauria d'estimar amb un amor incondicional, per la qual cosa ha de guardar la seva naturalesa superior, perquè només en no ser revelada aquesta essència superior podria haver-hi la seguretat que no era adorat. Hi podem veure algun paral·lelisme, entre el tractament dels vio-

lins embolcallant les intervencions de Lohengrin i les participacions de Crist en els recitatius d'estil *arioso* amb acompanyament de cordes de la *Passió segons sant Mateu* de Bach?

La història de Lohengrin es remunta al segle XIII. Wagner diu que “no és un simple resultat de la meditació cristiana, sinó un dels primers ideals poètics de l'home”. De la mateixa manera que el compositor va traçar el mite de l'holandès errant des de l'*Odissea* hel·lènica, i va trobar en Ulisses el prototip de Tannhäuser, va escriure: “ja trobem en els mites grecs els esquemes del mite de Lohengrin. Zeus i Semele, Eros i Psique, Elsa i Lohengrin, tots, aposten per la mateixa història antiga: la necessitat de l'amor”. La dona que l'holandès errant anhelava des de l'oceà de la seva misèria; la dona que, semblant a les estrelles, va mostrar a Tannhäuser el camí que va conduir des de la inflamada passió del Venusberg fins al cel; la dona que va atreure Lohengrin des de les altures fins a les profunditats càlides de la terra: un anhel per la dona i en definitiva pel cor humà.

Lohengrin té un tractament psicològic dels seus personatges molt subtil. Liszt posa l'accent en la “grandiosa escala” en què es concep la trama i en la seva grandesa. Representa un drama molt complet i hàbil, d'estil magistral, enorme bellesa, enginy en l'articulació del planteja-

ment argumental i l'eloqüent passió. Realment marca una nova categoria, tot alçant-se com una obra única i inabastable. La grandesa en Wagner no rau únicament en la música ni en la riquesa de la trama, sinó en les infinites possibilitats de reinterpretar-lo i en el fet que els mateixos debats que planteja són encara vigents.

Pel que fa a la recepció de l'obra al nostre país, ja a l'estiu del 1862 Clavé intuïtivament havia introduït en el repertori dels seus cors el "Cor dels pelegrins" de *Tannhäuser*, mentre que Felip Pedrell era un dels fundadors de la Societat Wagner de Barcelona; eren els primers passos d'una autèntica història d'amor. *Lohengrin* (cantada en italià) va ser la primera òpera escenificada que va entrar en els nostres cercles musicals anunciant tímidament un camí que acabaria per ser esplendorós i definitiu, l'obra de Richard Wagner a Espanya, de la qual la nostra ciutat és un bastió especialment significatiu. Estrenada a la Península a Madrid l'any 1881, l'any següent preparava la seva estrena el Teatre Principal de Barcelona.

El programa de mà de l'estrena de *Lohengrin* al Teatre Principal (temporada 1882/1883) contenia un text de Franz Liszt escrit l'any 1850, el de l'estrena sota la direcció personal seva, en què insistia en el caràcter espectacularment renovador que aportava *Lohengrin* a l'espectacle amb referència explícita a la neces-

sitat de tenir paciència per tal d'assaborir les mels wagnerianes: "Por espacio de mucho tiempo los públicos se han contentado con representaciones escénicas cuyo principal interés se fundaba en el desenvolvimiento de una de las artes anejas a ellas, al paso que las otras quedaban relegadas entre las accesorias. Así, en los entreactos de una tragedia, por ejemplo, contentábanse con una pobre música; no se pedía más que una dosis muy mediana de verosimilitud y de invención poética a los libretos de las óperas, y al movimiento escénico y a la mímica de los cantores se les daba una importancia muy secundaria. (...) Wagner reniega solemnemente de toda contemplación con las habituales exigencias de la 'prima donna'. (...) Para él no hay cantores, no hay más que personajes, por manera que tiene por la cosa más sencilla y natural del mundo hacer guardar completo silencio a una primera cantatriz durante todo un acto, cuando su presencia, necesaria en efecto para la verosimilitud de la escena, no ha de manifestarse más que por la acción muda, tan desdeñada como inejecutable para cualquier 'diva' italiana. No busquéis allí 'cabaletas' ni ninguno de estos fragmentos que se colocan sobre los atriles y en los pianos de los aficionados, porque es más que difícil separar una parte cualquiera de aquella unidad tan completa y compacta que sus

óperas forman por efecto de un estilo que se sostiene incesantemente en regiones todavía inexploradas, y casi tan distantes del recitado trivial, como de las cadenciadas frases de nuestras grandes arias.”

La mirada de Katharina Wagner, la besneta del compositor, posa l'accent en l'enigma d'un assassinat revelat que mai no veiem, però que forma una part important de la història. En aquest cas, l'espectador i un cigne són testimonis d'aquest infaust moment. D'alguna manera, el punt de partida subratlla la intertextualitat i la relació entre els personatges i interpel·la de manera diferent el públic. La seva proposta és intel·ligent, refrescant i plena d'imaginació. Qui, si no ella, pot fer un *twist* tan espectacular a la llegendària història? Originalitat i atreviment que venç els codis i una invitació per reflexionar: no hi ha una persona únicament bona o exclusivament malvada. Tots tenim tots dos components. En això consisteix la personalitat.

Voldria acabar fent un reconeixement al professor George Steiner, que vaig conèixer a Girona l'any 2001. Filòsof, crític i teòric de literatura i la traducció, professor de Cambridge i Oxford, encarna la figura de l'intel·lectual i pensador europeu. Nascut a París en el si d'una família jueva que fugia del terror nazi, defensava la importància de la música com a part indispensable de l'home. Malgrat que

pensava que la cultura podria ser una barrera per a la inhumanitat, aviat va descobrir que les Humanitats també poden barbaritzar. “La cultura ens entreté i ens emociona, però no necessàriament ens millora”, o bé: “Ara sabem que un home pot llegir Goethe o Rilke a la nit, que pot tocar Bach o Schubert i al matí anar a treballar a Auschwitz”. Víctima de persecucions nazis, deia “l'arbre té arrels, però els homes tenen cames i això és un enorme avantatge”. Mai va perdre l'amor per Wagner, però des de l'òrbita jueva i dels patiments soferts, els seus pares tenien per costum autocensurar-se escoltant-lo en francès i no pas en alemany. Així, Steiner recomana la versió francesa d'“In fernem Land” (“Aux bords lointains”) de *Lohengrin* enregistrat pel tenor Joseph Rogachevsky.

En aquest moment del segle XX, tenim gana de mites, d'explicacions totals i anhelem profundament una profecia amb garanties.

George Steiner, *Un largo sábado. Conversaciones con Laure Adler*. Editorial Siruela

Assaig de Lohengrin al Gran Teatre del Liceu

ENTREVISTA

Katharina Wagner

**“Esperem que la posada en
escena expliqui una història
coherent i rigorosa”**

Katharina Wagner va néixer en una família d'evident tradició musical, el seu besavi va ser Richard Wagner, i el seu rebesavi el també compositor Franz Liszt. És l'actual directora del festival Wagner de Bayreuth, però també centra bona part de la seva feina en la direcció de produccions com la que podem veure al Gran Teatre del Liceu, on hi debuta dirigint *Lohengrin*. Com li arriba l'encàrrec de dirigir a Barcelona?

Christina Scheppelmann es va posar en contacte amb nosaltres amb una oferta concreta per a una nova posada en escena de *Lohengrin* al Gran Teatre del Liceu. Em va alegrar molt l'oferta, perquè m'encanten tant el Liceu com la ciutat de Barcelona, amb la seva gran tradició wagneriana i la seva gent meravellosa, i la vaig acceptar amb molt de gust. Es nota un gran suport i entusiasme per les obres de Wagner; molts barcelonins adeptes de Wagner també són visitants fidels del festival a Bayreuth.

Quin és el punt de vista d'aquest nou *Lohengrin*?

De seguida vam acordar que no podíem explicar-ho tot com un conte de fades en el qual Lohengrin apareix de sobte del no-res i després se'n va. Això seria molt insatisfactori per a nosaltres.

La figura de Lohengrin se situa en la situació política poc abans del començament de la guerra, és a dir, no és sobrenatural. No es tracta de "treure importància" a la figura, sinó de motivació i coherència. Que l'"heroi radiant" realment actuï en interès d'Elsa i del rei Heinrich és un altre tema.

Què podem veure a l'escenari?

Hem optat per un escenari de bosc, que es complementa amb interiors en algunes escenes. El bosc per si mateix representa un element natural que existeix avui dia, existia en el passat i, tant de bo, continuï existint en el futur. Moltes escenes es desenvolupen, doncs, en un espai públic, que es podria considerar, en cert sentit, fora d'una societat civilitzada i ordenada. Moltes coses també tenen lloc "sota observació"; els interiors, en canvi, permeten moments més íntims.

**“De seguida vam
acordar que no
podíem explicar-ho
tot com un conte
de fades”**

Lohengrin té algunes referències que sembla impossible ignorar, ens referim al cigne o a la procedència del protagonista. Com plantejarà idees com aquestes?

Aquests són, efectivament, els dos reptes més difícils de l'obra, però cal respondre-hi. Per a nosaltres era important trobar respostes lògiques i motivades a aquestes qüestions centrals, sense “excuses” escèniques o simples, tot i que visualment decoratives.

Per exemple, hi veurem un cigne a l'escenari?

Sí, hi ha un cigne i té un significat important en aquesta representació. És testimoni de la “culpa” de Lohengrin, és la seva mala consciència, el persegueix, el torna boig recordant-li constantment els seus fets. N'és coneixedor i, per tant, presagia el fracàs del tabú de preguntar.

Lohengrin és una de les òperes més populars de Wagner, i és ben segur que al Teatre hi haurà un ampli públic, des d'aquell que coneix molt bé l'obra de Wagner, fins al que va per primer cop a veure una òpera. Què li demana al públic abans d'anar a la funció?

Pot ser útil familiaritzar-se amb el contingut de l'òpera, però esperem que la posada en escena expliqui una història coherent i rigorosa, fins i tot sense cap coneixement previ en teatre musical. Igualment importants i molt ben vingudes són la curiositat i la predisposició per a una vetllada teatral emocionant. Es pot dir que és impossible equivocar-se; donem una calorosa benvinguda a tothom. L'òpera no ha de ser elitista!

Què n'espera d'aquesta producció?

Esperem obrir al públic noves perspectives de l'obra i oferir-li així una vetllada emocionant, emotiva i estimulante que, tant de bo, inspiri discussions i reaccions.

**“La figura de Lohengrin
se situa en la situació
política poc abans del
començament de la
guerra, és a dir, no és
sobrenatural”**

Argument de l'obra

Lohengrin

Lohengrin al Gran Teatre del Liceu

Acte I'

L'acció ens situa al mig d'un prat, a la vora d'Anvers. Un herald convoca a les armes el poble de Brabant. El rei Heinrich, abans de marxar a la lluita en defensa del regne contra els hongaresos, vol resoldre la desunió existent a la regió i crida a la unitat de l'imperi alemany. Aleshores ordena a Friedrich von Telramund que es presenti amb la seva esposa i li relati la raó de la disputa.

Telramund explica al rei que va ser l'encarregat de la custòdia dels fills de l'últim duc quan aquest va morir. Un dia, el fill baró, Gottfried, va desaparèixer quan estava sol amb la seva germana Elsa. És per això que Telramund ha renunciat a casar-se amb Elsa per casar-se amb Ortrud —amb qui, per la seva noble ascendència de la família dels Radbot, aspira a governar el Brabant—, a més d'acusar Elsa d'haver mort el seu germà per heretar el ducat.²

Els nobles i el rei mateix s'horroritzen davant de l'acusació. El monarca, determinat a esbrinar la veritat i a jutjar qui n'és el culpable, ordena d'anar a buscar Elsa. Aquesta no pot donar una resposta clara al que el rei li pregunta, però relata un somni en què se li va aparèixer un cavaller vestit amb una resplendent armadura, com si fos el seu campió.³ Telramund insisteix en la seva versió i el rei i la gent del Brabant estan inclinats a creure'l. Heinrich decideix que el cas sigui resolt per un combat entre

Telramund i la persona a qui Elsa designi com a defensor.

Obeint el mandat del rei, l'herald convoca qui vulgui defensar Elsa. La crida es repeteix dues vegades, però ningú no acudeix en defensa de la dama. Llavors, mentre Elsa i les dames assistents preguen de genolls, la multitud veu aparèixer pel riu un cigne remolcant una barca en la qual hi ha un cavaller vestit amb armadura de plata.⁴ Tots li donen la benvinguda, excepte Telramund i Ortrud. En arribar, el nouvingut s'acomiada del cigne i demana permís a Elsa per actuar com el seu cavaller, imposant-li la condició que mai no li pregunti pel seu nom ni pel seu origen familiar. Confiada, Elsa hi accedeix.

El cavaller, de qui més tard sabrem el nom (Lohengrin) desafia Telramund, els amics del qual li aconsellen que es retiri. L'herald anuncia el combat i demana a Déu que la justícia prevalgui. Els dos homes lluiten i Lohengrin derrota Telramund, però li perdona la vida. Tots aplaudeixen la victòria i Elsa expressa la seva alegria. Les úniques veus dissidents són les de Telramund i Ortrud.⁵

Acte II

Castell d'Anvers. De nit. A les estances reials se celebra una festa en honor del cavaller nouvingut. Fora i exclosos del banquet, hi ha Telramund i Ortrud. El primer maleeix la unió amb la seva esposa i sent el pes del deshonori damunt seu per no haver pogut aconseguir el ducat del Brabant. Ortrud acusa el seu marit de covard. Tot seguit, ella explica que, si es coneguessin el nom i el llinatge del cavaller, aquest perdria tot el seu poder i, per tant, la seva capacitat per protegir Elsa. Telramund i Ortrud maquinen un pla per desemmascarar Elsa i descobrir la identitat del cavaller misteriós: que ella pregunti insistentment al seu protector qui és i d'on ve. D'altra banda, Telramund haurà d'acusar el nouvingut d'utilitzar la màgia per dur a bon port les seves gestes.⁶

Telramund es retira quan Elsa apareix en una balconada per prendre una mica la fresca enmig de la festa. Ortrud la crida i li implora que s'apiadi del seu espòs, que ha caigut en desgràcia. Elsa es retira momentàniament prometenent que tornarà aviat i aleshores Ortrud invoca, en un acte d'apostasia cristiana, els déus pagans Wotan i Freia perquè beneixin els seus propòsits.⁷

Elsa torna i Ortrud li implora que intercedeixi pel seu marit i l'adverteix que no confii massa en el seu futur espòs, el cavaller nouvingut, perquè no en coneix el nom ni el llinatge. Elsa s'esfereix i convida Ortrud a deixar-se dur pels camins de la fe i la fidelitat.

Apareixen uns cavallers que precedeixen l'herald. Aquest anuncia que Friedrich von Telramund ha quedat exclòs per sempre, proscrit i desterrat del Brabant, i que es castigarà a qui l'aculli i li doni aixopluc. Després, es fa saber que el cavaller nouvingut serà l'espòs d'Elsa i serà nomenat no pas duc sinó Protector del Brabant.

Es preparen les esposalles i la multitud s'adreça a la catedral. Quan apareix Elsa, Ortrud se separa del grup i li ordena que s'agenolli davant seu. Elsa veu amb consternació l'actitud hostil de qui considerava una amiga i Ortrud retreu a la seva rival que es casi amb algú de qui desconeix el nom. Però Elsa defensa la noblesa del seu futur espòs. Aquest s'enfronta de nou a Telramund quan el desafia a revelar la seva identitat i l'acusa de fetiller davant del rei. El cavaller menysprea Telramund i diu que tan sols deu la seva confiança a Elsa. El rei Heinrich confia en el cavaller i està d'acord a preservar el seu secret. Tothom entra a la catedral per celebrar el matrimoni entre Elsa i el nouvingut. Telramund i Ortrud es queden fora del temple, tot i que han tingut temps per comminar Elsa, d'amagat, a esbrinar la identitat del seu imminent espòs.⁸

ACTE III'

La cambra nupcial d'Elsa i Lohengrin. Entren dos següents, un de masculí acompanyant l'espòs i un de femení agombolant Elsa.¹⁰ Els noucasats es disposen a passar la seva nit de noces i sembla planar la confiança mútua.¹¹ Tanmateix, Elsa mostra una ombra de dubte que es va fent més gran. El cavaller intenta dissuadir la seva esposa que continuï indagant, però finalment Elsa, cedint a les pressions d'Ortrud i a la seva pròpia curiositat, cau en la temptació de preguntar al seu marit: “Malaurat heroi, escolta el que vull preguntar-te: digues-me el teu nom, d'on vens, el teu llinatge”. En aquell precís moment, es trenca l'encís i la barca del cavaller amb el cigne comença a acostar-se pel riu. Friedrich von Telramund obre sobtadament la porta de la cambra i hi entra amb els seus quatre amics, però el cavaller l'abat en un duel brevíssim.

Els cavallers i l'herald invoquen de nou el rei Heinrich.¹² L'escena ens trasllada al camp del primer acte. El monarca es presenta amb els cavallers i les dames del castell i Ortrud. Apareixen Elsa i el cavaller. Aquest mostra el cadàver de Telramund i explica que l'ha mort en defensa pròpia. Exonerat de tota culpa pels qui l'envolten, el cavaller es disposa aleshores a revelar qui és i d'on ve: el seu és un país llunyà, on hi ha el castell del Montsalvat, que guarda el Sant Graal —la copa del Sant Sopar que va con-

tenir la sang de Crist a la creu— vigilat pel seu rei, Parsifal, pare de Lohengrin, el qual, finalment, revela el seu nom. Un cop acabada la narració de la seva història, Lohengrin ha de marxar, perquè pel fet d’haver-la explicat ha perdut el poder màgic que li conferia el Graal. Reapareix el cigne i Lohengrin en lloa la fidelitat.¹³

Ortrud, que en realitat és una fetillera, explica finalment que el cigne no és altre que Gottfried, el germà d’Elsa, que va ser embruixat per la mateixa Ortrud. Lohengrin, aleshores, eleva una pregària que fa enfonsar el cigne i el transforma de nou en Gottfried, als braços del qual morirà la seva germana Elsa, mentre Ortrud també es desploma.¹⁴ Un colom fa elevar-se Lohengrin, que desapareix cel enllà, mentre tothom dona gràcies a Déu per aquells prodigis.

Consulteu
l’argument
en format de
lectura fàcil

Lohengrin al Gran Teatre del Liceu

- 1 PRELUDI. Wagner opta ja obertament pel terme *Vorspiel* (preludi) per definir els compassos inicials de l'òpera. Després d'una primera secció en La major amb presència protagonista de la corda i la flauta i al servei d'un tema molt líric, evocatiu, i en pianissimo (el leitmotiv del Graal), s'hi van juxtaposant altres temes amb la intervenció de les altres seccions de l'orquestra. Com a bon exemple de preludi, el fragment no té una estructura clarament expositiva pel que fa a la temàtica. El resultat global és una pàgina etèria, estàtica i d'una bellesa que Thomas Mann va definir com a "blau platejat".
- 2 LA FORÇA DE LA MASCULINITAT: L'HERALD, EL REI I TELRAMUND. Després de les fanfares en Do major que anuncien l'entrada del rei, aquest exposa un discurs que, com el de l'herald i el de Telramund, està escrit a tall de recitatiu, tot i que algunes estrofes estan escrites en *arioso*. Wagner busca aquí subratllar la força de la masculinitat en contraposició al món d'Elsa, clarament femení i revestit de melodia.
- 3 EL SOMNI D'ELSA. "Einsam in trüben Tagen" és la narració d'Elsa. El relat del somni comença amb una frase ("In lichter Waffen Scheine") amb un interval de quartes ascendents i que es correspon amb el leitmotiv del Graal, representat per Lohengrin.
- 4 ENTRADA DEL CAVALLER DEL CIGNE. Lohengrin arriba acomiadant-se del cigne ("Nun sei bedankt, mein lieber Schwan!") amb un passatge evocatiu i eteri que torna a remetre'ns al preludi. El cant del cavaller, gairebé a cappella en les primeres frases i subratllat per breus apunts d'orquestra, sona melancòlic i enyoradís. El cor respon amb una secció revestida d'escriptura tradicional i de ressonàncies vagament weberianes.
- 5 FINAL I. Després d'un magnífic concertant entre el rei, Lohengrin, Elsa, Telramund i Ortrud, l'escena del duel és breu i dona pas a un final brillant amb la intervenció del cor i de les fanfares dels instruments de metall.
- 6 LA FOSCOR D'ORTRUD. La gran protagonista de la primera meitat de l'acte és Ortrud, tant en la seva escena amb Telramund com amb Elsa. Ortrud està marcada per tonalitats fosques, amb juxtaposició de temes relacionats amb les intencions fosques del personatge, poderós i gegantí, al costat de la tosquetat de Telramund o de la ingenuïtat d'Elsa. Per la seva banda, Telramund exhibeix un cant emparentat encara amb la tradició de la gran òpera romàntica alemanya. L'orquestració reforça els passatges per a la corda greu, la fusta (amb intervencions destacades del corn anglès) i els metalls. L'escena acaba amb un passatge a l'uníson entre Telramund i Ortrud ("Der Rache Werk").
- 7 CRISTIANISME VS. PAGANISME. Novament, serà Ortrud qui condueix l'acció dramàtica en una nova mostra de la destresa de Wagner per construir escenes i personatges: al cant innocent i ingenu d'Elsa subratllat per les fustes en la seva primera sortida ("Euch Lüften, die mein Klagen") se superposa l'evocació d'Ortrud dels déus pagans ("Entweihte Götter!") amb un cant poderós, tel·lúric, terrible. Després, Ortrud es posarà la màscara de la dona humiliada per convèncer Elsa que preguntant la identitat al cavaller nouvingut.

- 8** FINAL CONVENCIONAL. Des de l'entrada de l'herald, el final del segon acte es desenvolupa amb l'ús de les convencions de l'òpera romàntica, i fins i tot amb concessions a la *grand opéra*.
- 9** PRELUDI. A diferència del preludi del primer acte, aquest és enèrgic, mogut i brillant, amb un gran desplegament orquestral i amb una forta presència dels plats i dels instruments de metall.
- 10** MARXA NUPCIAL. Sens dubte, aquesta és la melodia més coneguda de totes les que va escriure Wagner. El cor agombola els noucasats (“Treulich geführt, ziehet dahin”), que es disposen a passar la nit de noces amb una placidesa que aviat es trencarà.
- 11** UNA NIT DE NOCES FRUSTRADA. Elsa comença el seu cant sobre la tonalitat de Mi major, que representa l'amor. Lohengrin reprèn el diàleg i a partir de “Das süsse Lied verhallt” s'inicia un duet de ressonàncies romàntiques, si bé Wagner aporta tensió i distensió a l'escena amb canvis tonals i amb la creació de diversos punts climàtics, especialment els que subratllen els dubtes d'Elsa. Lohengrin intenta imposar la seva autoritat (“Höchstes Vertraun hast du mir schon zu danken”) sense deixar la dolçor, però les ombres tornen quan el cant desolat del cavaller (“Weh, nun ist all unser Glück dahin!”) dona per acabat el matrimoni.
- 12** TRANSICIÓ MAGISTRAL. Un interludi orquestral que inclou diverses fanfares dona pas a l'escena següent.
- 13** LA VERITABLE IDENTITAT DEL CAVALLER. “In fernem Land” i “Mein lieber Schwan!” són els dos números que canta Lohengrin, separats per la intervenció del rei, d'Elsa i dels cavallers. Les dues pàgines es basen en els motius eteris de la corda aguda i les fustes que hem sentit al primer preludi. En el cas d’“In fernem Land”, el cant és una barreja entre recitatiu i *arioso*, i el tractament harmònic presenta diversos canvis en funció de les inflexions narratives i simbòliques del text, amb afirmacions tonals sobre les paraules *Gefäss* (recipient), *Gral* (Grael), *Parcival* i *Lohengrin*.
- 14** EL CIGNE ES TRANSFORMA. “Mein lieber Schwan” és la darrera intervenció llarga de Lohengrin. Les llargues frases tenen un to clarament elegíac i melancòlic —tot i una lleu invectiva contra Elsa de caràcter molt sever—, després de les quals la desolació dels personatges que queden a l'escenari és evident. Els temes del Graal i del cavaller desconegut s'exposen sota el cant dels que hi són presents, després que Lohengrin hagi dut Gottfried a l'escenari.

English synopsis

Act I'

The action takes place in the middle of a meadow near Antwerp. A herald calls the people of Brabant to arms. Before King Heinrich leaves to fight in defence of the kingdom against the Hungarians, he wants to resolve the discord in the region and called for the unity of the German Empire. He then orders Friedrich von Telramund to appear with his wife and tell him the reason for the dispute.

Telramund explains to the king that he became the guardian of the late duke's children when he died. One day, the son, Gottfried, disappeared when he was alone with his sister Elsa. Telramund has therefore renounced marriage to Elsa in order to marry Ortrud – with whom, because of her noble Radbod lineage, he aspires to rule Brabant – and accuses Elsa of having killed her brother to inherit the dukedom.²

The nobles and the king himself are horrified by the accusation. The monarch, determined to find out the truth and judge who is guilty, orders Elsa to be brought before him. She cannot give a clear answer to the king's question, but tells of a dream in which a knight appeared to her in shining armour, as if he were her champion.³ Telramund insists on his version and the king and the people of Brabant are inclined to believe it. Heinrich decides that the case should be resolved by a fight between Telramund and the person Elsa appoints as defender.

Obedying the king's command, the herald summons anyone who wishes to defend Elsa. The call is repeated twice, but no one comes to the lady's defence. Then, as Elsa and the ladies in attendance beg on their knees, the crowd sees a swan appear on the river towing a boat in which there is a knight in silver armour.⁴ Everyone welcomes him, except Telramund and Ortrud. On his arrival, the newcomer bids farewell to the swan and asks Elsa's permission to act as her knight, on the condition that she never asks him his name or his family background. Trusting, Elsa agrees.

The knight, whose name we later learn (Lohengrin) challenges Telramund, whose friends advise him to withdraw. The herald announces the battle and prays to God that justice will prevail. The two men fight and Lohengrin defeats Telramund, but spares his life. Everyone applauds the victory and Elsa expresses her joy. The only dissenting voices are those of Telramund and Ortrud.⁵

Act II

Antwerp Castle. At night. A feast in honour of the newly arrived knight is held in the royal apartments. Outside and excluded from the banquet are Telramund and Ortrud. The former curses the union with his wife and feels the weight of dishonour on him for not having been able to obtain the duchy of Brabant. Ortrud accuses her husband of being a coward. She then explains that if the knight's name and lineage were known, he would lose all his power and thus his ability to protect Elsa. Telramund and Ortrud hatch a plan to expose Elsa and discover the identity of the mysterious knight: that she persist in asking her protector who he is and where he comes from. On the other hand, Telramund must accuse the newcomer of using magic to bring his exploits to fruition.⁶

Telramund leaves when Elsa appears on a balcony to get some fresh air in the middle of the party. Ortrud calls her and implores her to take pity on her husband, who has fallen from grace. Elsa withdraws momentarily, promising to return soon, and then Ortrud, in an act of Christian apostasy, invokes the pagan gods Wotan and Freyja to bless her intentions.⁷

Elsa returns and Ortrud implores her to intercede for her husband and warns her not to trust her future husband, the newly arrived knight, too much because she does not know his name and lineage. Elsa shudders and invites Ortrud to let herself be led in the ways of faith and fidelity.

Knights appear and precede the herald. The latter announces that Friedrich von Telramund has been banned forever, outlawed and banished from Brabant, and that anyone who takes him in and harbours him will be punished. Afterwards, it is revealed that the newly arrived knight will be Elsa's husband and will be appointed not Duke but Protector of Brabant.

The betrothal is being prepared and the crowd makes its way to the cathedral. When Elsa appears, Ortrud separates from the group and orders her to kneel before her. Elsa is dismayed by the hostile attitude of someone she considered a friend, and Ortrud reproaches her rival for marrying someone whose name she does not know. But Elsa defends the nobility of her future husband. He confronts Telramund again when he challenges him to reveal his identity and accuses him of being a sorcerer before the king. The knight scorns Telramund and says that he only owes his trust to Elsa. King Heinrich trusts the knight and agrees to preserve his secret. Everyone enters the cathedral to celebrate the marriage between Elsa and the newcomer. Telramund and Ortrud remain outside the temple, although they have had time to coax Elsa, on the sly, to ascertain the identity of her husband-to-be.⁸

Act III⁹

The bridal chamber of Elsa and Lohengrin. Two entourages enter, one male accompanying the husband and one female accompanying Elsa.¹⁰ The newlyweds are about to spend their wedding night together and mutual trust appears to reign.¹¹ Meanwhile, Elsa shows a growing shadow of doubt. The knight tries to dissuade his wife from further inquiries, but finally Elsa, yielding to Ortrud's pressure and her own curiosity, is tempted to ask her husband: "Unfortunate hero, listen to what I want to ask you: tell me your name, where you come from, your lineage". At that precise moment, the spell is broken and the knight's boat with the swan begins to approach on the river. Friedrich von Telramund suddenly opens the door of the room and enters with his four friends, only to be cut down by the knight in a very brief duel.

The knights and the herald invoke King Heinrich again.¹² The scene takes us back to the camp of the first act. The monarch appears with the knights and ladies of the castle and Ortrud. Elsa and the knight appear. He shows Telramund's corpse and explains that he has killed him in self-defence. Exonerated of all guilt by those around him, the knight then sets out to reveal who he is and where he comes from: his is a faraway land, where stands the castle of Montsalvat, guarding the Holy Grail – the cup from the Last Supper that contained the blood of Christ on the cross – watched over by its king, Parsifal, father of Lohengrin, who finally reveals his name. When he has finished telling his story, Lohengrin must leave, because by

telling it he has lost the magical power that the Grail conferred on him. The swan reappears and Lohengrin praises its fidelity.¹³

Ortrud, who is actually a sorceress, finally explains that the swan is none other than Elsa's brother Gottfried, whom she herself bewitched. Lohengrin then says a prayer that sinks the swan and transforms it back into Gottfried, in whose arms his sister Elsa will die, while Ortrud also collapses.¹⁴ A dove lifts up Lohengrin, who disappears into the sky beyond, while everyone gives thanks to God for these wonders.

Musical comments

- 1 PRELUDE. Wagner already openly opts for the term *Vorspiel* (prelude) to define the opening bars of the opera. After a first section in A major with the strings and flute playing a leading role and at the service of a very lyrical, evocative theme in *pianissimo* (the Grail motif), other themes are juxtaposed with the intervention of the other sections of the orchestra. As a good example of a prelude, the fragment does not have a clearly expository structure in terms of subject matter. The overall result is an ethereal, static page of a beauty that Thomas Mann defined as “silvery blue”.
- 2 THE STRENGTH OF MASCULINITY: THE HERALD, THE KING AND TELRAMUND. After the fanfares in C major announcing the king’s entrance, he delivers a speech which, like the herald’s and Telramund’s, is written as a recitative, although some stanzas are written in *arioso*. Wagner seeks here to emphasise the strength of masculinity in contrast to Elsa’s distinctly feminine and melodious world.
- 3 ELSA’S DREAM. *Einsam in trüben Tagen*” is Elsa’s narration. The dream story begins with a phrase (“In lichter Waffen Scheine”) with an interval of ascending fourths and which corresponds to the Grail motif, represented by Lohengrin.
- 4 ENTRANCE OF THE SWAN KNIGHT. Lohengrin arrives and takes his leave of the swan (“Nun sei bedankt, mein lieber Schwan!”) with an evocative and ethereal passage that takes us back to the prelude. The knight’s song, almost a cappella in the initial phrases and underscored by brief orchestral notes, sounds melancholy and wistful. The chorus responds with a section of traditional writing and vaguely Weberian resonances.
- 5 FINALE I. After a magnificent concertante between the king, Lohengrin, Elsa, Telramund and Ortrud, the duel scene is brief and gives way to a brilliant finale with the intervention of the chorus and fanfares from the brass section.
- 6 ORTRUD’S DARKNESS. The great protagonist of the first half of the act is Ortrud, both in her scene with Telramund and Elsa. Ortrud is marked by dark tones, with juxtaposition of themes related to the duplicitous intentions of the powerful, gigantic character, alongside Telramund’s coarseness or Elsa’s naivety. For his part, Telramund’s singing is still in the tradition of the great German romantic opera. The orchestration reinforces the passages by use of deep-sounding strings, woodwind (with prominent interventions by the English horn) and brass instruments. The scene ends with a passage in unison between Telramund and Ortrud (“Der Rache Werk”).
- 7 CHRISTIANITY VS. PAGANISM. Once again, it is Ortrud who drives the dramatic action in a further display of Wagner’s skill in constructing scenes and characters: Elsa’s innocent and naïve singing, underlined by the woodwinds in her first outing (“Euch Lüften, die mein Klagen”) is overlaid by Ortrud’s evocation of the pagan gods (“Entweihte Götter!”) with a powerful, terrible earthly chant. Afterwards, Ortrud will don the mask of the humiliated woman to convince Elsa to ask the newly arrived knight his identity.

Musical comments

- 8 CONVENTIONAL END. From the entrance of the herald, the finale of the second act unfolds with the use of the conventions of romantic opera, and even with concessions to *grand opera*.
- 9 PRELUDE. Unlike the prelude to the first act, this one is energetic, moving and brilliant, with a large orchestral display and a strong presence of cymbals and brass instruments.
- 10 WEDDING MARCH. This is undoubtedly the best known of all Wagner's melodies. The chorus ushers in the newlyweds ("Treulich geführt, ziehet dahin"), who are ready to spend their wedding night, the peace of which will soon be shattered.
- 11 A WEDDING NIGHT GONE AWRY. Elsa begins her song in the key of E major, which represents love. Lohengrin resumes the dialogue and from "Das süsse Lied verhallt" onwards a romantic duet begins, although Wagner brings tension and distension to the scene with tonal changes and the creation of various climactic points, especially those underlining Elsa's hesitation. Lohengrin tries to impose his authority ("Höchstes Vertraun hast du mir schon zu danken") without losing the sweetness, but the darkness returns when the knight's desolate chant ("Weh, nun ist all unser Glück dahin!") indicates the marriage is over.
- 12 MASTERFUL TRANSITION. An orchestral interlude including several fanfares leads into the next scene.
- 13 THE KNIGHT'S TRUE IDENTITY. Lohengrin sings two numbers: "In fernem Land" and "Mein lieber Schwan!", separated by the intervention of the king, Elsa and the knights. The two numbers are based on the ethereal motifs of the high strings and woodwinds heard in the first prelude. In the case of "In fernem Land", the singing is a mixture between recitative and *arioso*, and the harmonic treatment presents several changes according to the narrative and symbolic inflections of the text, with tonal statements on the words *Gefäss* (vessel), *Gral* (Grail), *Parsifal* and *Lohengrin*.
- 14 THE SWAN TRANSFORMS. "Mein lieber Schwan" is Lohengrin's last long intervention. The long sentences have a distinctly sorrowful and melancholy tone – despite some invective against Elsa of very severe nature – after which the forlornness of the characters left on stage is evident. The themes of the Grail and the unknown knight are set out under the singing of those present, after Lohengrin has brought Gottfried on stage.

“Elsa, que havia de callar, trenca la promesa i planteja les qüestions que desencadenen la catàstrofe [...]. En aquest punt cal fer-se una pregunta insensata però aclaridora de tot el que allunya *Parsifal* de *Lohengrin* si la de Brabant hagués mantingut la clàusula imposada per Lohengrin i hagués callat, ¿hauria caigut exànime, com Kundry, davant d'un marit triomfant, després de l'any «d'incògnit» establert pel Graal?”

Enrique Gavilán

Entre la historia y el mito. El tiempo en Wagner.

Liceu + LIVE

TOT EL CONTINGUT AUDIOVISUAL DEL LICEU A UN CLIC

Un cigne i prou

Un cop d'ull a la història

La música

PODCAST

La Prèvia

Totes les curiositats de *Lohengrin* de Richard Wagner, a *La prèvia del Liceu*, el podcast.

Lohengrin

Jaume Tribó

Sándor Kónya

— **al Liceu**

El Wagner més liceista

Estrena absoluta:

28 d'agost de 1850 al Großherzogliches Hoftheater de Weimar

Estrena a Barcelona:

17 de maig de 1882 al Teatre Principal

Estrena al Gran Teatre del Liceu:

6 de març de 1883

Darrera representació al Liceu:

5 de setembre de 2012 (en versió de concert)

Nombre total de representacions:

242

No cal fer gaires esforços per recordar el sostre del prosceni del Liceu, l'arc de damunt de l'orquestra, abans de l'incendi. Hi vèiem tres plafons pintats el 1909 pel barceloní Ramir Lorenzale i Rogent (1859-1917) dedicats a l'òpera francesa, alemanya i italiana. Els dels dos costats eren pintures amb escenes de *Manon* de Massenet i *Otello* de Verdi. El plafó del mig, més gran que els altres dos, representava un moment de l'acte tercer de *La valquíria*. Bé que desaparegudes per l'incendi del 31 de gener de 1994, les tres pintures no han perdut la vigència. L'*Otello* verdià mai no s'ha discutit. Pot sobtar la preferència de *Manon* per damunt d'altres títols francesos. I al plafó de *La valquíria* se'ns

revelava l'estimació barcelonina envers la figura del músic. Però el seu títol més representat al Liceu continua sent *Lohengrin*, amb un total de 242 representacions, repartides en 49 edicions, que en fan el Wagner més estimat.

Lohengrin va ser el primer Wagner representat a Barcelona i, com en el cas d'*Aida*, no va ser pas el Liceu el que va presentar la primícia, sinó el Principal, el vell teatre de tradició que fins a l'incendi de 1915 va ocupar sempre el primer lloc a les cartelleres barcelonines. El 17 de maig de 1882 arribava al Principal i onze mesos després al Liceu. Efectivament, el Principal n'havia fet la *première* barcelonina, però la dinàmica de les estrenes a casa nostra no havia estat l'habitual. El món operístic italià no s'aturava en la producció de títols nous. Les estrenes de Rossini, Bellini, Mercadante, Pacini, Donizetti i Verdi no trigaven més d'un any o dos a arribar a Barcelona. Podem creure que el públic i la crítica vivien una rigorosa actualitat pel que fa a les novetats. En el cas de *Lohengrin*, amb l'estrena mundial el 1850, l'obra ens arribava trenta-dos anys més tard. I aquesta tònica de presentacions a casa nostra trenta o quaranta

Francesc Viñas

Ramon Blanchart

[Tornar a l'índex](#)

Josep Pallet

anys després de l'estrena absoluta, s'aplicaria a tots els grans títols wagnerians. Totes les innovacions que tant ens sorprenien, feia temps que a Europa potser ja havien deixat de ser-ne.

Quaranta-nou edicions al Liceu

Quan *Lohengrin* arribà al Liceu (1883) es pot dir que el públic ja estava madur. Era la primera òpera que s'anunciava com a "íntegra", bé que amb tots els talls imaginables i també els inimaginables, sobretot pel que fa a les escenes corals. Els talls del Liceu seguien la tradició dels talls que s'havien fet a Itàlia. Això vol dir que era del tot impossible obrir-ne ni un, ja que el material d'orquestra, sempre manuscrit, ja havia prescindit de bona part de la música. Tenim edicions per a cant i piano usades al segle XIX en les quals descobrim els talls dràstics que l'obra patia, sobretot a l'acte II. Destaquem també l'ús exhaustiu que hom feia del tacet, paraula que servia per indicar que encara que aquells compassos no es tallaven, el cor no els cantava: es deixava que l'orquestra toqués sola. Els diferents cors de saxons, turingis i brabantins desapareixien en un únic grup.

El públic no podia fer altra cosa que acceptar el que se li ofería i l'Associació Wagneriana presentà una lluita ferotge contra tots els Wagner que es representaven al Liceu. Ja el 1906 publicà el llibret en català i la reducció per a cant i piano en alemany i català, edició de la casa Breitkopf impresa a Magúncia. Se'n publicaren gairebé tots els llibrets i, pel que fa a les partitures, es van continuar editant totes les grans obres wagnerianes tret de la *Tetralogia*. Ben aviat *Lohengrin* esdevingué el títol més popular de Wagner, amb 242 representacions avui dia, seguit per *La valquíria* i *Tristany i Isolda*, que no arriben a les dues-centes.

Francesc Viñas i *Lohengrin*

La figura del nostre tenor Francesc Viñas sembla que va donar una embranzida notable a *Lohengrin* al Liceu, tot i que no era l'obra amb

Peter Schneider

Franz Beidler

Julián Gayarre

Fritz Reiner

Richard Schubert

[Tornar a l'índex](#)

la qual es prodigaria més. Cinc anys després de l'estrena local, Viñas, aconsellat pel mestre Joan Goula, hi debutava el 9 de febrer de 1888. Per prudència, només se li va permetre cantar els actes II i III (recordem que l'obra es representava sempre en quatre actes) i l'èxit va ser gran: "... *á pesar de que el neófito cantor estuvo muy impresionado al pisar por primera vez las tablas*". L'estructura dels programes de l'època ara pot semblar curiosa. Després del preludi i dels dos actes de *Lohengrin*, s'ofereix com a gran primícia la música d'escena que Giacomo Meyerbeer havia escrit per al drama *Struensee*, del seu germà Michael Beer. La funció va acabar amb l'acte IV de *Carmen*, que Viñas no cantava. El 12 de febrer d'aquell any 1888 Viñas va cantar els actes I, II i III de *Lohengrin*, però no pas el IV, que és on hi havia el *racconto* "Da voi lontan, in sconosciuta terra". Fins al 7 d'abril, i ja a la temporada de primavera, no se li va permetre cantar l'òpera tota sencera. Després d'una única representació la primavera de 1889, Viñas va trigar catorze anys a tornar al Liceu i ho va fer el 1903, sempre amb *Lohengrin*. En aquella ocasió, l'obra de l'Associació Wagneriana ja feia el seu efecte. En una nota llegim: "A instància d'alguns socis de l'Associació Wagneriana, el Sr. Viñas cantarà el *racconto* en català si, com és costum, el públic demana la repetició". El bis era obligat. Després d'insistir en dues obres tan contrastades com *L'africana* i *Tannhäuser*, Viñas va tornar a *Lohengrin* els anys 1909, 1912 i 1915. Quan coincideix amb Ramon

Blanchart, el tenor i el baríton canten gran part de l'òpera en català. També Josep Palet, el tenor de Martorell, en els bisos obligats del *racconto*, passava al català, i fins i tot en va fer un enregistrament d'estudi.

Els grans directors i els Lohengrin italians

Tal com es feia a Itàlia, el Liceu representava Wagner sempre en italià, i, respecte a l'idioma, no s'albirava cap mena de canvi. I com es referia el poble a aquest títol? Doncs com a "Lohengrín", amb accent a la *i*. M'ha costat trobar-ne el motiu, i ho he aconseguit entendre quan m'he adonat que els afeccionats italians tots ho pronunciaven així: "Lohengrín". De què venia, això? Doncs del mateix protagonista de l'òpera, que, a l'escena final, i segons la traducció italiana de Salvatore de C. Marchesi editada per la casa Ricordi, revela al poble:

*Mio padre, Parsifal,
in esso regna
son Lohengrin, suo figlio
e cavalier.*

El ritme de la traducció obligava el tenor a cantar "Lohengrín". Això confirma com n'estava, d'arrelada, aquesta obra a l'orella del públic, del públic italià i també del nostre. Jo vaig conèixer un gran afeccionat, el senyor Cabré, que em deia: "Jo les òperes me les sé totes. L'*Aida*, la *Carmen*, *Lo barber de Sevilla*, *Lo trobador*, *Lo Lengrín*". Cal dir que el senyor Cabré era de Mollerussa...

Ben aviat "*Lo Lengrín*" passà al repertori, tot i que les dificultats

Miguel
Flecha

Pau Civil

Mercè Capstr

[Tornar a l'índex](#)

musicals de les obres de Wagner eren superiors a les del repertori habitual i, doncs, calia recórrer a grans directors, sovint italians. És el mestre Augusto Vianesi qui fa l'estrena de *Lohengrin* al Liceu, i després Joan Goula el dirigeix en set edicions gairebé seguides. Els anys 1890, 1891, 1902, 1903, 1909 i 1912 el director és Edoardo Mascheroni, i el 1892 dirigeix l'òpera un altre gran director: Leopoldo Mugnone. Amb tot, ens complau que a la llista de directors de *Lohengrin* al Liceu n'apareguin també de catalans: els mestres Joaquim Maria Vehils i Antoni Ribera. El 1909, hi tenim el gendre de Wagner, Franz Beidler, casat amb Isolde, filla de Cosima Liszt i, suposadament, de Richard Wagner, tot i que el compositor alemany no la reconegué com a tal; i el 1922, una grandíssima figura de la direcció orquestral com fou Fritz Reiner. El 1930 és l'any del *Lohengrin* de Georges Sebastian, que durant tants anys estarà lligat al nostre teatre i que hi farà quatre edicions; després tindrà una fi trista, com tants que han estat fidels a la casa. Apareixen després a la llista noms com Mladen Bašić, Mathias Aesbacher, Georg Alexander Albrecht, Christoph Prick (que per motius que es poden intuir canviava el seu cognom per Perick), Uwe Mund, Peter Schneider, Friedrich Haider i Sebastian Weigle, aquest últim en la visita històrica del Festival de Bayreuth, amb el cor i l'orquestra compresos, però en forma de concert, de l'any 2012.

La llista de cantants és ben esplèndida. Com a *Lohengrin* el Liceu ha tingut els tenors més il·lustres, començant per Roberto Stagno el 1883 i continuant per l'esmentat Francesc Viñas, Julián Gayarre (1889), Raffaele Grani (1890), Emilio De Marchi (1891), el sevillà Fernando Valero (1892) i Josep Palet (1901, i encara el torna a cantar el 1932 en plena forma). El 1922 Richard Schubert és el primer *Lohengrin* alemany, però immediatament es torna a l'italià, per la presència del divo Miguel Fleta el 1926. I en italià es va cantar encara els anys 1932, 1944 i 1946. Consignem que, en aquestes dues últimes edicions, els intèrprets —tenor,

Raimon Torres

Max Lorenz

Hans Hopf

[Tornar a l'índex](#)

Peter
Hofmann

soprano i baríton— eren tots tres del país: Pau Civil, Mercè Capsir i Raimon Torres. Sembla difícil de creure-ho, però les crítiques recullen que el 1944 Pau Civil va fer el bis del *racconto* en català!

Ja a l'època de *Lohengrin* en alemany, hem de fer esment dels grans Max Lorenz, Hans Hopf, Sándor Kónya, Ernst Kozub, Peter Hofmann, Siegfried Jerusalem, Gösta Winbergh, John Treleaven i Klaus Florian Vogt, que ja ens havia visitat amb la companyia de Bayreuth l'any 2012.

El *Lohengrin* de Sándor Kónya

El *Lohengrin* de Sándor Kónya de 1960 va ser singular, perquè a més dels mèrits del tenor hongarès, va tenir dues sopranos excepcionals: Régine Crespin (una Elsa ideal) i aquella monstre vocal que va ser Gertrude Grob-Prandl (Ortrud). Per últim cop es mantingueren les velles tradicions liceistes que ara escandalitzarien els wagnerians i també els que no en són: l'òpera es representà amb els quatre actes habituals. Després del gran duo de soprano i tenor de l'acte tercer, teló i pausa; Régine Crespin i Sándor Kónya sortien a saludar pel tallet que tenia el teló. S'encenien els llums de mitja sala i el públic s'esperava fins que s'havia muntat l'última decoració. La durada del canvi era imprevisible, però no hi havia pressa. I una altra tradició que es va fer per últim cop: l'aplaudiment després d'"In fernem Land", per sempre més en alemany, que obligava el mestre a aturar l'orquestra.

La llista de totes les intèrprets del personatge d'Elsa no és menys gloriosa. En la traducció italiana de Salvatore de C. Marchesi, el Liceu va tenir figures com Gemma Bellincioni, la barcelonina i oblidada Avel·lina Carrera —que faria l'estrena mundial d'*Andrea Chénier* de Giordano a La Scala de Milà el 1896—, Teresa Arkel, Carme Bonaplata-Bau i també la seva filla Carme Bau-Bonaplata, Salomea Krusceniska, Lina Pasini-Vitale, Cecília Gagliardi, Mercè Llopart i Mercè Capsir. Entre les grans Elsa en alemany

Gertrude Grob-
Prandl, Régine
Crespin

Siegfried
Jerusalem

Avel·lina
Carrera

Gösta
Winbergh

Carme
Bonaplata

[Tornar a l'índex](#)

destaquem Hilde Konetzni (1942), Victoria de los Ángeles (1949), Régine Crespin (1960), Pilar Lorengar —en la seva única actuació en una òpera al Liceu el 1986—, Elisabete Matos (2000) i Emily Magee (2006).

En el personatge d'Ortrud, sempre agraït pel seu caràcter malèfic, s'hi han alternat sovint sopranos i mezzos, també al Liceu. La primera Ortrud va ser la mezzo Giulia Novelli, que esdevindria la muller de Francesc Viñas. Després Armida Parsi-Pettinella, la mítica Frida Leider, Giuseppina Zinetti, Erna Schlüter, Fidela Campiña, Margarete Klose, Gertrude Grob-Prandl, Ludmila Dvořáková, Danica Mastilović, Eva Randová, Dunja Vejzović, Éva Marton i Luana DeVol.

Telramund ha tingut també noms il·lustres, com el del sabadellenc Eugeni Laban, ara absolutament oblidat, tot i que va cantar aquesta part en set edicions consecutives; Eugenio Giraldoni, que al Liceu abans de Telramund havia fet el debut absolut com a cantant el 1892 amb l'herald també de *Lohengrin*; Ramon Blanchart, Mario Ancona, Domenico Viglione-Borghese, Heinrich Schlusnus, Apollo Granforte, Raimon Torres, Joseph Groenen, Hans Nissen... I en el paper de rei, els noms de Francesco Navarrini, un jove Ludwig Weber el 1935 i Matti Salminen.

Com a herald, els noms de Jaume Bachs, debutant com a baríton el 1889 i que més tard esdevindria tenor com a Angelo Angioletti; l'esmentat Eugenio Giraldoni; el baríton madrileny Ángel Anglada,

que més tard seria mestre apuntdador al mateix Liceu; Ernst-Alexander Lorenz, que va tenir una fi tràgica, en ser assassinat a ganivetes a la muntanya de Montjuïc l'any 1967 després de dues representacions de *Der Freischütz*; Wolfgang Rauch; Àngel Òdena, i Robert Bork.

Bayreuth un altre cop al Liceu

Un dels moments més gloriosos de tota la història del Liceu va ser la visita dels Festivals de Bayreuth l'abril del 1955. Tret de l'orquestra, que va ser la Simfònica de Bamberg, es van traslladar a Barcelona totes les forces dels festivals d'aquella ciutat. Representaren *Parsifal*, *Tristan i Isolde* i *La valquíria* i els cantants eren els més grans wagnerians de l'època: Wolfgang Windgassen, Martha Mödl, Hans Hotter... " Seixanta-set anys més tard vàrem tenir una segona visita però aquest cop tot en forma de concert. S'interpreta- ren *Lohengrin*, *L'holandès errant* i *Tristany i Isolda*. A *Lohengrin* el divo era Klaus Florian Voigt però la resta demostrava que els temps havien canviat.

El *Lohengrin* que no es va fer: la covid del 2020

En la història del Liceu molt poques vegades s'ha tancat el teatre de manera sobtada. Això ens ha ocorregut en casos molt puntuals: la bomba del 1893, els anys de la Guerra Civil, el nefast incendi del 1994 i la pandèmia de la covid el 2020. Aquesta última ens va caure a sobre de manera fulminant

Carme Bau-
Bonaplata

Victoria de los
Angeles

Pilar Lorengar

[Tornar a l'índex](#)

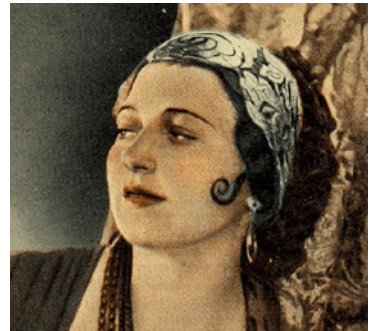
durant els assaigs de *Lohengrin*. La primera representació estava prevista el 19 de març i el dia 13, divendres, ja érem a l'escenari els solistes i el cor. Havíem assajat l'acte primer. L'assaig s'acabava a les dues i va ser llavors quan ens van anunciar que ja no calia que tornéssim a les quatre, que es cancel·laven tots els assaigs. El *Lohengrin* previst que havia de dirigir el mestre Josep Pons amb la direcció d'escena de Katharina Wagner, besneta del músic, tenia un bon repartiment, amb el tenor Klaus Florian Vogt, la soprano Erin Wall —que arribà malalta de càncer i que tenia Emily Magee com a *doppio*—, el baix Günther Broissböck com a rei, la magnífica Evelyn Herlitzius com a Ortrud i Roman Trekel com a herald. Telramund havia de ser el baríton Carsten Wittmoser, que va ser criticat, i pocs dies abans de la clausura del teatre va arribar l'islandès Ólafur Sigurdarson, amb una veu esplèndida, però gairebé no va tenir temps d'assajar.

Tot se'n va anar en orris. La part més tràgica va ser la que va viure la soprano canadenca Erin Wall, que arribà a Barcelona amb un càncer avançat. Hom li aconsellà que deixés l'espectacle, però ella insistia a voler assajar. Després vàrem saber que morí el 8 d'octubre d'aquell mateix any.

Han passat cinc anys i tenim la sort d'haver recuperat alguns dels intèrprets previstos el 2020: el director d'orquestra, la directora d'escena i quatre dels cantants.

Fins al 1930, ni programes ni crítiques no recullen la figura del *regista*. Era una feina que requeria en el cap d'escenari. El primer director d'escena d'un *Lohengrin* al Liceu del qual sabem el nom és Filippo Dadò el 1926. En els últims anys hem tingut figures il·lustres com Götz Friedrich el 1993 i Peter Konwitschny els anys 2000 i 2006.

Amb aquest gran historial wagnerià, el quadre de Ramir Lorenzale bé podria tornar a ocupar tot el plafó central de l'arc del prosceni damunt de l'orquestra.

Giulia
NovelliMargarete
Klose

Eva Randová

Lohengrin - Richard Wagner

[Tornar a l'índex](#)

Eva Marton

Hans Nissen

Ludwig Weber

Matti Salminen

Ernst Alexander-Lorenz

Klaus Florian Vogt

Erin Wall

Josep Pons

Götz Friedrich

Peter Konwitschny

Biografies

Josep Pons

Director

Considerat com un dels directors més rellevants de la seva generació, Josep Pons (Puig-reig, 1957) ha construït forts lligams amb orquestres com Gewandhaus de Leipzig, Staatskapelle de Dresden, Orchestre de Paris, City of Birmingham Symphony Orchestra, Royal Stockholm Philharmonic, The Deutsche Kammerphilharmonie Bremen o BBC Symphony Orchestra, amb qui ha fet diverses aparicions als BBC Proms de Londres. Des del 2012 és el director musical del Gran Teatre del Liceu i és també director honorari de la Orquesta y Coro Nacionales de España. Ha estat director titular i artístic de la Orquesta Ciudad de Granada i va ser fundador de l'Orquesta de Cambra Teatre Lliure de Barcelona i de la Jove Orquesta Nacional de Catalunya. Va ser director musical de les cerimònies olímpiques Barcelona 92. L'any 1999 va ser distingit amb el Premio Nacional de la Música que otorga el Ministerio de Cultura i és acadèmic de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts. Ha enregistrat més d'una cinquantena de títols per a Harmonia Mundi i per a Deutsche Grammophon, havent obtingut els màxims guardons: Grammy, Cannes Classical Awards, Grand Prix de l'Académie Charles Cross, Diapason d'Or, Choc de la Musique.

Va debutar al Gran Teatre del Liceu el 1993 i aquesta temporada hi dirigeix les produccions *Don Pasquale*, *Macbeth*, *Alexina B* i *Parsifal*.

Katharina Wagner

Directora d'escena

És la besneta de Richard Wagner i, des de l'any 2015, la directora artística del Festival de Bayreuth. També és la consellera delegada de BF Medien GmbH, una filial del Festival de Bayreuth. Estudià teatre a la Universitat Lliure de Berlín. Entre les seves produccions trobem *Die Meistersinger von Nürnberg* a Würzburg, *Lohengrin* a Budapest, *Der Waffenschmied* a l'Staatstheater am Gärtnerplatz de Múnic, *Il trittico* de Puccini a Berlín, *Madama Butterfly* i *Tiefland* a Magúncia, *Rienzi* a Bremen i *Tannhäuser* a Las Palmas de Gran Canaria. L'any 2007 va debutar com a directora escènica a Bayreuth amb *Die Meistersinger von Nürnberg* i el 2015 hi dirigí *Tristan und Isolde* amb direcció musical de Christian Thielemann. El 2018 va presentar *Fidelio* a Tòquio. És, a més, professora honorària al Departament de Direcció de l'Acadèmia Musical Hanns Eisler de Berlín. Junta-ment amb la seva germana, Eva Wagner-Pasquier, ha estat premiada amb el premi BZ Culture de l'any 2010 i el Bavarian Culture del 2012.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Marc Löhrrer

Escenògraf

Després de les seves primeres experiències en el disseny i construcció d'escenografies per a la Bavarian Chamber Opera per complementar els seus ingressos com a estudiant, Marc Löhrrer va treballar durant dos anys a l'estudi d'escenografia de l'Òpera de Colònia, on va col·laborar amb destacats escenògrafs i directors com Andreas Reinhardt, Heinz Hauser i Andreas Homoki. Posteriorment, es va convertir en escenògraf resident de Konzertdirektion Landgraf, la principal companyia de teatre itinerant d'Alemanya. El prestigiós dissenyador d'il·luminació Manfred Voss el va portar al Festival Richard Wagner de Bayreuth, una experiència que li va causar una profunda impressió. Tot i treballar majoritàriament com a freelance en teatres com el Teatro Colón de Buenos Aires, el Bregenzer Festspiele, la Wiener Staatsoper, la Volksoper Wien, la Komische Oper Berlin i la Staatsoper Unter den Linden, el 2008 va conèixer per casualitat Katharina Wagner a l'Òpera de Bremen mentre treballava en els esbossos per a la seva producció de *Rienzi*. A partir d'aquell moment, va rebre encàrrecs al Festival de Bayreuth com a assistent i com a escenògraf associat en grans produccions com *Tannhäuser* de Joep van Lieshout, l'espectacular i premiada *Ring* de Frank Castorf amb escenografia d'Aleksandar Denič, i el *Colón-Ring* de Frank Phillip Schößmann amb direcció de Katharina Wagner. Per a ella, el 2017 va reconstruir al Teatre Nacional de Praga una producció històrica de *Lohengrin*, i el 2018 va dissenyar l'escenografia per a la seva producció de *Fidelio* al New National Theatre de Tòquio. Des del 2021, és cap del departament d'escenografia del Festival de Bayreuth.

Thomas Kaiser

Figurista

Després d'haver completat la seva formació com a sastre, va ampliar coneixements a Hamburg. Ha treballat com a cap de vestuari a Krefeld, Essen i Hannover i va ser el director de vestuari de l'Staats-theater Hannover entre els anys 2004 i 2008. Des del 2006 és dissenyador de vestuari i des del 2008 treballa com a *freelance*. Ha treballat al Theater Nordhausen, Teatro Pérez Galdós de Las Palmas de Gran Canaria, Staatstheater Hannover, Staatstheater Mainz, Prinzregententheater de Munic, Theater Regensburg, Oper Leipzig, Theater St. Gallen a Sankt Gallen (Suïssa) i al New National Theatre de Tòquio, així com al Festival de Bayreuth. Ha dissenyat el vestuari per a *Tannhäuser*, *La bohème*, *Tiefland*, *Die Fledermaus*, *Die lustige Witwe*, *Die tote Stadt*, *La finta giardiniera* i *Rienzi*, així com els ballets *Giselle*, *La consagració de la primavera* i *L'ocell de foc*, entre d'altres. Ha treballat amb els directors d'escena Hans Jörg Hack, Jan Schmidt-Garre, Lydia Steier, Matthias von Stegmann i Waltraud Lehner.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Peter Younes

Il·luminador

Peter Younes és dissenyador d'il·luminació i director general de Sein & Schein GmbH a Höchststadt a. d. Aisch. Des de 2007, ha gestionat nombrosos projectes de disseny d'il·luminació per a teatres, museus i la indústria amb la seva empresa. D'aquest treball han sorgit molts projectes, incloent els realitzats per al subministrador aeroespacial Diehl Aerosystems, així com per a Airbus i Boeing. A més de la seva tasca a Sein & Schein GmbH, des de 2013 és cap adjunt del departament d'il·luminació al Festival de Bayreuth, supervisant les produccions actuals de *Siegfried*, *Die Walküre* i *Der fliegende Holländer*. També va gestionar el disseny d'il·luminació de *Der fliegende Holländer – Für Kinder* a la passada temporada del festival.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Daniel Weber

Dramaturg

Estudià musicologia, teatre i pedagogia musical a les universitats de Bayreuth i Bergen. Des de l'any 2011 col·labora de manera habitual amb Katharina Wagner; el 2015 s'ocupà de la dramaturgia per a la nova producció de *Tristan und Isolde*. Ha col·laborat estretament amb el Festival de Bayreuth, on ha estat responsable de la gestió de projectes per a esdeveniments especials durant l'aniversari del 2013, així com de l'òpera per a nens, per a la qual va crear el concepte dramaturgic.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Pablo Assante

Director del cor

Pablo Assante va néixer a Quilmes l'any 1975. Va començar els estudis de piano als 8 anys a l'Escola de Belles Arts de la seva ciutat natal i després els va continuar al Conservatori Nacional de Buenos Aires. El 1997 va obtenir la Llicenciatura en Música, en les especialitats en Direcció Orquestral i en Direcció

Coral, a la Universitat Catòlica Argentina i va prosseguir l'estudi de les dues especialitats al Mozarteum de Salzburg (càtedra Denis Russell / Jorge Rotter i Karl Kamper). Des del 2001, ha treballat com a mestre preparador, com a director d'orquestra i, principalment, com a director del cor en les temporades de diversos teatres lírics, com els de Chemnitz, Frankfurt, Saarbrücken, Dresden (Semperoper) i el Teatro Carlo Felice de Gènova. Com a director d'orquestra, ha dirigit ballet, òpera (entre altres títols, *Cavalleria Rusticana*, *I Pagliacci*, *Don Giovanni*, *La vídua alegre*), concerts simfònics i simfonicocorals (com els *rèquiems* de Mozart i Verdi, i la simfonia *Lobgesang*, de Mendelssohn), amb orquestres com la Robert Schumann Philharmonie, la Saarländisches Staatsorchester, l'Orquestra Simfònica Nacional Argentina i l'orquestra del Teatro Carlo Felice de Gènova. Les seves col·laboracions com a director del cor també inclouen el cor Voci Bianchi di Roma per al Teatro dell'Opera i l'Acadèmia Nacional de Santa Cecília de Roma; el cor de la Ràdio de Leipzig; el cor de la Simfònica de Bamberg; el cor de l'Òpera de Zuric; el Festival de Pasqua de Salzburg, amb els cors de la Semperoper de Dresden i de l'Òpera de Munic (Parsifal, DVD Deutsche Grammophon), i, més recentment, amb els teatres d'òpera de Xi'an, Pequín, Xangai i Staatsoper München. A més d'un repertori operístic ben ampli que comprèn els títols principals de Wagner, Verdi i Puccini, ha col·laborat com a director de cor en simfonicocorals —com la *Missa Solemnis*, de Beethoven (DVD Unitel); el *War Requiem*, de Britten; l'*Ein Deutsches Requiem*, de Brahms; els oratoris *Das Liebesmahl der Apostel*, de Wagner; *The dream of Gerontius*, d'Elgar, i les simfonies de Mahler 2, 3 i 8— i amb directors com Kurt Masur, Georges Prêtre, Colin Davis, Christian Thielemann, Fabio Luisi i Kirill Petrenko.

Günther Groissböck

Heinrich

Baix. Nascut a Àustria, va estudiar a Viena amb els cantants José van Dam i Robert Holl. A l'inici de la seva carrera, va formar part de les companyies de la Wiener Staatsoper i l'Opernhaus Zürich, per després iniciar una carrera internacional que l'ha portat als principals teatres d'Europa i dels Estats Units, com la Wiener Staatsoper, el Teatro alla Scala de Milà, l'Opéra National de Paris, la Royal Opera House de Londres, la Metropolitan Opera de Nova York, la Bayerische Staatsoper de Munic, així com als festivals de Salzburg i Bayreuth. Els seus dos àlbums, *Winterreise / Schwanengesang* i *Herz-Tod*, han estat publicats pel segell Decca. Entre els seus propers compromisos destaquen Landgraf a *Tannhäuser*, Gurnemanz a *Parsifal*, Heinrich der Vogler a *Lohengrin* i Baró Ochs a *Der Rosenkavalier* a Viena, així com Rei Marke a *Tristan und Isolde* a Bayreuth.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2007/08 amb *Tannhäuser*, i hi ha tornat amb *Don Giovanni* (2007/08), "Escenes del *Faust* de Goethe" (2011/12) i *Rusalka* (2012/13).

Klaus Florian Vogt

Lohengrin

Tenor. Va començar la seva carrera musical com a trompista a la Filharmònica d'Hamburg, al mateix temps que iniciava els seus estudis de cant a la Hochschule für Musik und Theater de Lübeck. El seu repertori inclou rols com Lohengrin, Tannhäuser, Parsifal, Stolzing (*Die Meistersinger von Nürnberg*), Siegmund (*Die Walküre*), Siegfried (*Siegfried i Götterdämmerung*) i Tristan; així com Florestan (*Fidelio*), Paul (*Die tote Stadt*), Hoffmann (*Les contes d'Hoffmann*), el Príncep (*Rusalka*) i Faust (*La damnation de Faust*). Ha col·laborat amb prestigioses orquestres i directors, com ara Daniel Barenboim, Andris Nelsons, Simone Young i Christian Thielemann. Intèrpret habitual als principals teatres i festivals internacionals, va debutar al Festival de Bayreuth el 2007 i al Festival de Pasqua de Salzburg el 2019. Entre els seus compromisos recents destaquen *Lohengrin* a Viena, Hamburg, Munic i Bayreuth; *Paul* a Hamburg, Hèlsinki i Munic; *Siegmund* a La Scala de Milà i el Metropolitan Opera de Nova York; *Stolzing* a Berlín i París; *Tannhäuser* a Munic; *Siegfried* a Bayreuth i *Tristan* a Dresden.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2005/06 amb *Die tote Stadt*, tornant amb *Parsifal* (2010/11), *Lohengrin* i *Rusalka* (2012/13), i *Die Walküre* (2013/14).

Elisabeth Teige

Elsa von Brabant

Soprano. Elisabeth Teige s'ha consolidat com una de les sopranos dramàtiques joves més interessants de la seva generació. És coneguda pel seu timbre càlid i bell, la seva musicalitat intuïtiva i la seva captivadora presència escènica. Un dels seus papers més destacats és Senta en *Der fliegende Holländer* de Richard Wagner, que va debutar a l'Òpera Nacional de Noruega i el Ballet d'Oslo, seguit de produccions a l'Òpera de Frankfurt, l'Òpera Nacional de Bergen, la Deutsche Oper Berlín, el Teatre Nacional de Praga, i més recentment a la nova producció aclamada de Dmitri Tcherniakov en la seva temporada de debut al Festival de Bayreuth de 2022, sota la batuta d'Oksana Lyniv. Altres papers a Bayreuth durant aquella temporada van ser Guttrune (*Götterdämmerung*) i Freia (*Das Rheingold*). Va tornar a Bayreuth el 2023 com a Sieglinde (*Die Walküre*), Elisabeth (*Tannhäuser*) i Senta, i el 2024 novament com a Elisabeth i Senta. En la temporada actual, Elisabeth Teige farà el seu debut a la casa al Teatro di San Carlo de Nàpols com a Chrysothemis (*Elektra*). A més, reprèn els papers d'Elisabeth i Venus (*Tannhäuser*) a la Deutsche Oper Berlín, Leonore en *Fidelio* de Beethoven al Festival Internacional de Maig de Wiesbaden, Tosca a l'Òpera Nacional de Noruega, i Turandot a la Semperoper de Dresde.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Ólafur Sigurdarson

Friedrich von Telramund

La temporada 2019/20 la començà al festival de Wexford interpretant Sancho Panza (*Don Quixotte*), per seguidament interpretar Friedrich de Telramund (*Lohengrin*) a l'Òpera Estatal de Praga en la nova producció d'Eva Wagner, a més de debutar a l'English National Opera de Londres interpretant Miller (*Luisa Miller*). Recentment debutà el rol de Wozzeck a la Finnish National Opera de Hèlsinki, també interpretà el rol protagonista de *Der fliegende Holländer*. A la Göteborgsoperan interpretà Alberich (cicle de *L'anell del nibelung*) dirigit per Evan Rogister, en una nova producció de Stephen Langridge. També ha estat Falstaff a l'Òpera Omaha (Nebraska) i Rigoletto a la Minnesota Opera de Minneapolis. El seu repertori també inclou rols com Scarpia (*Tosca*) o The Colonel (*Brothers*), que cantà en l'estrena mundial del títol de Daníel Bjarnason, dirigit escènicaament per Kasper Holten.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

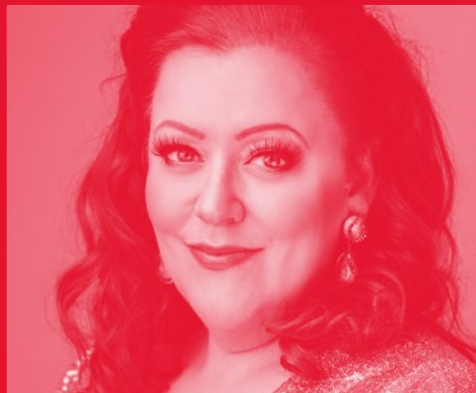

Iréne Theorin

Ortrud

Soprano. Formada a l'Acadèmia Musical i a la Royal Opera School de Copenhaguen, ha cantat en teatres com el Teatro alla Scala de Milà, The Metropolitan Opera de Nova York, Royal Opera House de Londres, Staatsoper Berlin, Wiener Staatsoper, Opéra National de Paris, Semperoper de Dresden, Bayerische Staatsoper de Munic, així com als festivals de Salzburg i Bayreuth. Entre els seus compromisos més recents destaquen el seu debut al festival de Baden-Baden com a Die Färberin (*Die Frau ohne Schatten*) amb la Berliner Philharmoniker dirigida per Kirill Petrenko, així com Kostelnička (*Jenůfa*) a la Staatsoper Berlin dirigida per Antonello Manacorda. També ha interpretat *El castell de Barbablava* a l'Òpera de París, dirigida per Josep Pons, amb l'Orquestra Simfònica del Liceu.

Debutà al Gran Teatre del Liceu amb *Tristan und Isolde* en versió concert i en la visita del Festival de Bayreuth (2012/13), tornant posteriorment amb *Die Walküre* (2013/14), *Siegfried* (2014/15), *Götterdämmerung* (2015/16), *Tristan und Isolde* (2017/18), *La Gioconda* i el recital *Iréne Theorin* (2018/19), *Turandot* (2019/20), el *Concert Davidsen, Meier i Theorin* (2022/23) i la *Gala Centenari Victoria de los Ángeles* (2023/24).

Miina-Liisa Värelä

Ortrud

Soprano. La soprano Miina-Liisa Värelä ha impressionat audiències i crítics com a Die Färberin en noves produccions de *Die Frau ohne Schatten* al Festspielhaus Baden-Baden, dirigida per Kirill Petrenko amb la Berliner Philharmoniker, i a la Semperoper Dresden sota la direcció de Christian Thielemann; com a Isolde a *Tristan und Isolde* amb la Los Angeles Philharmonic dirigida per Gustavo Dudamel, al Glyndebourne Festival Opera amb Robin Ticciati, i als BBC Proms de Londres, així com en concert amb la Rotterdam Philharmonic Orchestra sota Tarmo Peltokoski. Altres èxits recents inclouen el debut de Värelä com a Leonore a *Fidelio* de Beethoven a la Canadian Opera Company i al Tampere Hall, el paper principal a *Ariadne auf Naxos* al Gran Teatre del Liceu i a la Finnish National Opera, Ortrud a *Lohengrin* de Wagner al Salzburg Landestheater i a l'Oper Frankfurt, *Tosca* al Festival de Savonlinna i *Elektra* al Landestheater Linz. Aquesta temporada, s'uneix a Dalia Stasevska amb la Lahti Symphony Orchestra per interpretar *Kullervo* de Sibelius, a Tarmo Peltokoski i la Danish National Symphony Orchestra per a la *Simfonia núm. 14* de Xostakóvitx, i a Andris Poga i la Liepāja Symphony Orchestra en els *Wesendonck Lieder* de Wagner.

Debutà al Gran Teatre del Liceu a la temporada 2021/22 amb *Ariadne auf Naxos*.

Roman Trekel

Herald

Baríton. Format musicalment a Berlín, començà la seva carrera a l'Staatsoper de Berlín. El seu repertori inclou els rols de Wolfram (*Tannhäuser*), Rodrigo (*Don Carlos*), comte d'Almaviva (*Le nozze di Figaro*), Don Alfonso (*Così fan tutte*), Beckmesser (*Die Meistersinger von Nürnberg*), Kurwenal (*Tristan und Isolde*), Amfortas (*Parsifal*), Faust (*Doktor Faust*) i Wozzeck. A més, aquesta temporada té previst interpretar Donner i Gunther del cicle de *L'anell del nibelung* dirigit per Daniel Barenboim i Faninal (*Der Rosenkavalier*). Al llarg de la seva trajectòria ha cantat al Teatro alla Scala de Milà, Royal Opera House de Londres, Semperoper de Dresden, Staatsoper d'Hamburg, Bayerische Staatsoper de Munic, Wiener Staatsoper, Nationale Opera d'Amsterdam, Opernhaus de Zuric, New National Theatre de Tòquio, així com al Festival de Bayreuth.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Jorge Rodríguez-Norton

Cavaller

Tenor. Nascut a Astúries, començà els estudis musicals amb el piano. Es llicencià en música, especialitat de cant líric, al Conservatori Superior Joaquín Rodrigo de València. Al llarg de la seva trajectòria ha cantat en teatres i auditoris de Lausana, Oviedo, Bilbao, Castelló de la Plana, València, Madrid, Mèrida, Bogotà i al Festival de Bayreuth, entre d'altres. L'han dirigit els mestres Valery Gergiev, Marco Armiliato, Evelino Pidò, Maximiano Valdés, Paolo Arrivabeni, Guillermo García Calvo, Miguel Roa, Miquel Ortega, José Miguel Pérez-Sierra, Virginia Martínez, Álvaro Albiach, Óliver Díaz, Francesco Ciampa, Ramón Tebar i Manuel Coves; així com els directors d'escena Emilio Sagi, Giancarlo del Monaco, Tobias Kratzer, David McVicar, Damiano Michieletto, Gustavo Tambascio, Paco Azorín, Hugo de Ana o Lluís Pasqual.

Debutà al Gran Teatre del Liceu amb *La traviata* (2014/15), i hi ha tornat amb *Lucia di Lammermoor* (2015/16), *Tristan und Isolde* (2017/18) i *Ariadne auf Naxos* (2021/22).

Gerardo López

Cavaller

Tenor. Format musicalment a l'Escuela Superior de Canto de Madrid, el tenor malagueny ha cantat en teatres i auditoris de Madrid, Sevilla, Bilbao, Montpeller, Bogotà, Nova York, Lille o Nanquín (la Xina), entre d'altres. L'han dirigit els mestres Daniel Oren, Ivor Bolton, Josep Caballé Domenech, Sylvain Cambreling, Francesco Ivan Ciampa, Hartmut Haenchen, Pablo Heras-Casado, Jesús López Cobos, Nicola Luisotti o Ingo Metzmacher; i els directors d'escena Hugo de Ana, Calixto Bieito, Cristof Loy, Cristoph Marthaler, David McVicar, Lluís Pasqual, Pier Luigi Pizzi, Emilio Sagi o Krzysztof Warlikowski. El seu repertori inclou els títols de *Gianni Schicchi*, *Le nozze di Figaro*, *Die Zauberflöte*, *Il viaggio a Reims*, *L'enfant et les sortilèges*, *Les contes d'Hoffmann*, *El retablo de Maese Pedro*, *Rigoletto*, *Carmen*, *Gloriana*, *Die Soldaten*, *Capriccio*, *Lucia di Lammermoor*, *Don Fernando el Emplazado*, *Lakmé*, *The magic opal*, *Alzira*, *El caballero avaro*, *La sonnambula* i *La fanciulla del West*. Ha participat en gravacions per als segells Deutsche Grammophon i Naxos.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Guillem Batllori

Cavaller

Baríton. Nascut a Palamós, ha estudiat el Grau superior de música al Conservatori Superior de Música del Liceu amb la soprano Dolors Aldea. A més, ha rebut classes magistrals de cantants com Sigiswald Kuijken, Carlos Álvarez, Joan Pons, Erik Halfvarson, Carlos Chausson, Teresa Berganza, Victor Sicard, Carmen Bustamante i Mireia Pintó. Actualment està perfeccionant la seva tècnica vocal i l'estudi de rols amb la soprano Cynthia Jacoby-Deventer a Alemanya. Durant els anys 2019-22 va ser el baríton de l'Operastudio Niederrhein dels teatres Krefeld-Mönchengladbach, Alemanya. Com a part de l'ensemble de joves cantants, ha interpretat rols com Malatesta (*Don Pasquale*), Sprecher (*Die Zauberflöte*), Mityukha (*Boris Godunov*), entre d'altres. L'any 2018 va interpretar el rol de Ford (*Falstaff*) amb els Amics de l'Òpera de Sabadell, a més de Don Alfonso (*Così fan tutte*) l'any anterior. Rol que va tornar a interpretar l'any 2019 al festival d'estiu Kammeroper Schloss Rheinsberg Summer Festival a Alemanya.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2022/23 amb *L'incoronazione di Poppea* i hi tornà amb *Antony & Cleopatra* (2023/24).

Toni Marsol

Cavaller

Baríton. Inicià els seus estudis al Conservatori de Cervera per seguir-los al Superior del Liceu amb Carmen Bustamante, i que culminà amb el Premi d'Honor. El seu repertori inclou rols com Papageno (*La flauta màgica*), Figaro (*Le nozze di Figaro*), Don Giovanni i Leporello (*Don Giovanni*), Marcello (*La bohème*), Scarpia (*Tosca*), Escamillo (*Carmen*), Don Magnifico i Dandini (*La cenerentola*), Germont (*La traviata*), Iago (*Otello*), Malatesta (*Don Pasquale*) o Dulcamara (*L'elisir d'amore*), entre d'altres. A més, també ha participat en l'estrena europea de *Dead Man Walking* al Teatro Real de Madrid, producció que també ha interpretat al Barbican Centre de Londres, i l'estrena absoluta de *Je suis narcicissime* (R. García-Tomás).

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003/04 amb *Hansel i Gretel* del Petit Liceu, i hi ha tornat en diverses ocasions, les darreres amb *Turandot* (2019/20), *Don Giovanni*, *Lessons in love and violence*, *La bohème* (2020/21), *Antony & Cleopatra* i *Carmen* (2023/24).

Raquel Lucena

Jove noble

Soprano. Nascuda a Santa Coloma de Gramanet (Barcelona) el 1977. Ha estudiat piano i cant finalitzant la seva carrera al Conservatori Superior de Música de Barcelona amb Mª Àngels Sarroca i Manuel García Morante. També ha estudiat amb Carles Marqués, Enedina Lloris, Kamal Khan, Carlos Álvarez, Virginia Zeani i Jorge Sirena. Guanyadora d'una de les borses d'estudis del concurs "Francesc Viñas" el 2001, premi Cantant Català destacat al concurs "Jaume Aragall" el 2002 i segon premi del Concurs Internacional "Germans Pla" i cinquè premi del concurs "Manuel Ausensi" el 2005. Com a solista ha cantat, entre d'altres, títols com la *Missa en Re Major* de Dvorák, *L'idiota* de J. Grimalt, el *Llibre Vermell de Montserrat*, o *Dido i Eneas* de Purcell. Amb la companyia Òpera 2001 ha interpretat el rol de Mimì (*La bohème*) en una gira per Espanya.

Des del 2001 és membre del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Carmen Jiménez

Jove noble

Estudia amb Pilar Castro, Dolores Marco i Alfredo Kraus. Treballa a nombrosos teatres d'Espanya destacant el Teatro Guimerá, Auditorio Nacional, Auditorio Alfredo Kraus, Gran Teatre del Liceu, Pal·lacio Real de Pedralbes, Palau de la Música Catalana o el Teatro Romano de Mérida. Ha treballat amb l'Orquesta Sinfónica de Tenerife, la Simfònica del Gran Teatre del Liceu, la Real Filarmonía de Galicia i la Filarmónica de Gran Canaria entre d'altres; totes elles sota la batuta de Achim Fiedler, Miquel Ortega, Ros Marbá, Yves Abel o Harry Christophers d'entre altres directors.

Actualment és membre del cor del Gran Teatre del Liceu i manté la seva tasca com a concertista oferint nombrosos recitals, abarçant un extens repertori operístic, de lied, música de cambra, oratori, i sense oblidar als autors espanyols, especialment els del nostre temps.

Mariel Fontes

Jove noble

Neix a l'Uruguai, on realitza els seus estudis musicals, diplomant-se en piano al Conservatori Municipal de Rocha i en cant a l'Escola Nacional d'Art Líric i Escola Universitària de Música. Ha realitzat cursos de perfeccionament amb la soprano Myrta Garbarini (Teatro Colón de Buenos Aires), la soprano María Orán (Universitat de Santiago de Compostel·la), la mezzosoprano Raquel Pierotti (Barcelona), la soprano Elaine Ortiz Arandes (Mozarteum de Salzburg) i la soprano Martine Surais (París). Ha estat guanyadora dels concursos internacionals "Carlos Gomes" a Rio de Janeiro, Brasil, i "Luis Cluzeau Mortet" a Montevideo, Uruguai, i finalista dels concursos "Belvedere" a Buenos Aires i "Tosti" a Brescia. Debuta al Teatro Solís, el teatre de més prestigi d'Uruguai, sent des d'aquell moment convidada a participar en les temporades successives. També actua en diversos teatres del seu país, Argentina, Brasil, Itàlia i Espanya.

Com a artista de cor, ha estat membre estable del S.O.D.R.E. (Montevideo) del 1994 al 2003, del Festival di Fiesole (Florència) del 2003 al 2006 i des del 2006 ho és del Gran Teatre del Liceu.

Glòria López

Jove noble

Soprano lírica nascuda a la ciutat de Calahorra, La Rioja, on va cursar els seus primers estudis musicals. Posteriorment, al Conservatori Superior de Música de Logronyo, estudia violí i cant líric amb Jesús Ubis i Rosa María Gabeira i forma part de l'Orfeó Pedro Gutiérrez, sota la direcció d'Ambrosio Sanabria. En l'àmbit de la música popular, col·labora amb les formacions gironines Orquestra Maravella i La Principal de la Bisbal, realitzant diverses gravacions així com programes de televisió i actuant profusament per tota la geografia espanyola. Actualment resideix a Barcelona, on va ampliar i finalitzar la carrera de cant al Conservatori de Música del Liceu. Cursa els seus estudis de perfeccionament i repertori amb la cantant Joana Maria Banyeres. El seu repertori inclou òperes com *La bohème* i *Madama Butterfly* de G. Puccini, *Carmen* de G. Bizet i *Faust* de C. Gounod. Així com les sarsueles *Gigantes y cabezudos* i *El dúo de la africana* de M.F. Caballero, *Luisa Fernanda* de M. Torroba, *La verbena de la Paloma* del mestre Bretón, *La del manojo de rosas* de Pablo Sorozábal, *El barbero de Sevilla* de G. Giménez i *Cançó d'amor i de guerra* de R. Martínez Valls. Ha cantat com a solista al Gran Teatre del Liceu en *Die Frau ohne Schatten* de R. Strauss, *Peter Grimes* i *Death in Venice* de B. Britten, *Madama Butterfly* i *Turandot* de G. Puccini, *Lohengrin* de R. Wagner, *Der Freischütz* de C.M. von Weber i *Doña Francisquita* d'A. Vives.

Actualment, forma part del Cor del Gran Teatre del Liceu, plaça que va opositar i guanyar l'any 2000.

Elisabeth Gillming

Jove noble

Nascuda a Alsàcia, organista de formació, va obtenir amb honors el Màster de performance i el Màster en pedagogia del cant al Conservatorio della Svizzera Italiana de Lugano, on estudià amb el mestre Jonathan Morris. Va enregistrar melodies de Poulenc a Radio France. Convidada a l'Acadèmia Internacional de Música Francesa amb Michel Plasson. Al 2005 obté el Màster en musicologia a la Universitat d'Oxford. La seva activitat com a solista incorpora títols com ara *Iphigénie en Tauride* al Festival de Salzburg, *Belle-Hélène* al Théâtre National de Lorraine, *Le procès de Michel Servet* (estrena mundial) al Théâtre Madeleine de Ginebra, *Der Freischütz* al Grand Théâtre de Genève, *Transformations* de Konrad Susa al Théâtre de Lausanne, *Don Giovanni* a l'Oxford City Opera, o Pierrot Lunaire, entre d'altres.

El 2019 s'incorpora al Cor del Gran Teatre del Liceu.

Yuliia Safonova

Jove noble

Nascuda a Ucraïna, Yuliia Safonova va estudiar a l'Academia Nacional de Música d'Ucraïna Chaikovski de Kyiv. Amb 21 anys va ser seleccionada per estudiar al Centro de Perfeccionamento Plácido Domingo a la ciutat de València, on va finalitzar els seus estudis de cant cursant el màster d'interpretació al conservatori Joaquín Rodrigo. Entre els premis i mencions, podem destacar el primer premi absolut al III Concurs Internacional de Cant "Martín y Soler" a Polínya del Xúquer i el segon premi al X Concurs Internacional "Germans Plà" Ciutat de Balaguer. Yuliia Safonova destaca per la seva versatilitat interpretativa, abordant amb mestria tant el repertori barroc com el líric. La seva capacitat per transitar entre aquests estils li permet construir interpretacions de gran profunditat emocional, generant una experiència escènica rica i envoltant per al públic.

Mariel Aguilar

Jove noble

Nascuda a Buenos Aires, Argentina, cursa els seus estudis superiors al Conservatori Nacional. Realitza cursos de perfeccionament amb Gerhard Opitz (Música de Cambra), Sergio Pelacani (Música Antiga), Jean-Luc Vialà, Francisco Casanova, Susan Anthony i Marcello Giordani en Repertori i Interpretació. Ha cantat, entre d'altres, Carmen, Dalila, Lola (*Cavalleria rusticana*), Zia Principessa, Vechia Madelon o *Kindertotenlieder* amb l'Orquestra Simfònica Nacional (Argentina).

Al Liceu, ha cantat el 2010 *Die Kunstgewerblerin (Lulú)* i el 2013 als Concerts del Bicentenari de Verdi. Des del 2006, forma part del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Elizabeth Maldonado

Jove noble

Es va graduar com a Llicenciada en Música, menció Canto Líric, a l'Institut Universitari d'Estudis Musicals, a Veneçuela, amb la mestra Sara Catarine. L'any 2007 guanya una beca de la Fundació Carolina per cursar estudis de postgrau en Perfeccionament Musical al Conservatori Superior de Música del Liceu, on va estudiar amb Carmen Bustamante. Ha cantat com a solista en escenaris com el Krannert Center for the Performing Art, Sydney Opera House, Hult Center, Emory, Jazz Rose Hall at Lincoln Center, Barbican Theatre, Casa da Musica i Carnival Center. Entre d'altres, ha interpretat el *Magnificat* de Pergolesi, *Magnificat* de Buxtehude, la *Passió segons Sant Joan* de Bach, *Missa en Do Major* de Beethoven, *Suor Angelica* de Puccini, *El Giravolt de Maig* de Toldrà, *La Finta semplice* i *Le nozze di Figaro* de Mozart.

Des del 2008 forma part del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Relació personal Gran Teatre del Liceu

DIRECCIÓ GENERAL

Valentí Oviedo

Secretaria de direcció

Ariadna Pedrola

Assessoria jurídica

Elionor Villén

Vanesa Figueres

Elena Martí

Lola Pozo Flor

DIRECCIÓ ARTÍSTICA

I PRODUCCIÓ

Víctor García de Gomar

Vincenzo D'Amore

Pol Avinyó

Planificació

Yolanda Blaya

Contractació

Albert Castells

Meritxell Penas

Producció executiva

Sílvia García

Lídia Gilabert

Cristina Haba

Muntsa Inglada

Míriam Martín Ferrer

Joan Rimbau

Producció

d'esdeveniments

Deborah Tarridas

Sobretítols

Anabel Alenda

Gloria Nogué

DIRECCIÓ MUSICAL

Josep Pons

Antoni Pallès

Direcció Departament

Josep M. Armengol

Núria Piquer

Arxiu musical

Elena Rosales

Irene Valle

Mestres assistents

musicals

Rodrigo de Vera

Vanessa García

David-Huy Nguyen-Phung

Jaume Tribó

Véronique Werklé

Regidoria musical

Lluís Alsius

Ángel Armenteros

Juan Daniel Artacho

Luca Ceruti

Orquestra

Kai Gleusteen

Oscar Alabau

Enric Albiol

Olga Aleshinski

Nieves Aliaño

César Altur

Andrea Amador

Joaquín Arrabal

Sandra Luisa Batista

Joan Andreu Bella

Lluís Bellver

Francesc Benítez

Jordi Berbegal

Josep M. Bernabeu

Claire Bobij

Kostadin Bogdanoski

Josep Bracero

Bettina Brandkamp

Merce Brotons

Pablo Cadenas

Javier Cantos

Josep Antón Casado

Andrea Ceruti

J. Carles Chordà

Carles Chordà

Francesc Colomina

Albert Coronado

Charles Courant

Savio de la Corte

Birgit Euler

Juan Pedro Fuentes

Ferran Garcerà

Alejandro Garrido

Ausiàs Garrigós

Juan González Moreno

Ródica Mónica Harda

Piotr Jeczmyk

Lourdes Kleykens

Magdalena Kostrzewska

Aleksandar Krapovski

Émilie Langlais

Paula Lavarías

Jing Liu

Kalina Macuta

Sergij Maiboroda

Darío Mariño

Manuel Martínez

Juanjo Mercadal

Aleksandra Miletic

Albert Mora

David Morales

Liviu Morna

Mihai Morna

Salomé Osca

Emili Pascual

Ma Dolors Paya

Enric Pellicer

Raúl Pérez

Cristoforo Pestalozzi

Ionut Podgoreanu

Alexandre Polonski

Sergi Puente

Annick Puig

Ewa Pyrek

Ma José Rielo

Artur Sala

Guillermo Salcedo

Fulgencio Sandoval

Cristian Sandu

Javier Serrano

Oleg Shport

João Paulo Soares

Oksana Solovieva

Barbara Stegemann

Raul Suárez

Tiziana Tagliani

Renata Tanellari

Guillaume Terrail

Franck Tollini

Yana Tzanova

Bernardo Verde

Jorge Vilalta

Matthias Weinmann

Cor

Pablo Assante

Alejandra M. Aguilar

Andrea Antognetti

Francisco Javier Ariza

Walter Sebastián Bartaburu

Pau Bordas

Margarita Buendía

José L. Casanova

Alexandra Codina

Carlos Cremades

Miguel Ángel Curras

Mercedes Darder

Dimitar Darlev

Gabriel Antonio Diap

Leonardo Martín Domínguez

Alberto Espinosa

Maríel Fontes

Jordi Galán

María Genís

Stefano Gentili

Elisabeth Gillming

Ignasi Gomar

Oihane González de Vinaspre

Olatz Gorrotxategi

Lucas Groppo

Gema Hernández

M. Carmen Jiménez

Sung Min Kang

Yordanka Leon

Glòria López

Raquel Lucena

Mónica Luezas

Elizabeth Maldonado

Aina Martín

Xavier Martínez

Raquel Mombiant

M. Àngels Padró

Plamen G. Papazikov

Eun Kyung Park

Natalia Perelló

Marta Polo

Joan Prados

Domingo Ramos

Miquel Rosales

Yulia Safonova

Sara Sarroca

Olga Szabo

Cristina Tena

Igor Tsenkman

Nauzet Valerón Brito

Alessandro Vandin

Ingrid Venter

Alexandra Zabala

Helena Zaborowska

Guisela Zannerini

LiceuAprèn

Jordina Oriols

Julia Getino

Margarida Olivé

Cristina Prunell

Marta Puigderrajols

Gemma Pujol

LiceuApropa

Irene Calvís

DEPT. COMUNICACIÓ

I EDICIONS

Nora Farrés

Prensa

Joana Lladó

Digital

Christian Machío

Marc Sala

Edicions

Sònia Cañas

Arxiu

Marc Gaspà

Producció d'audiovisuals

Clara Bernardo

Santi Gila

Berta Simó

Disseny

Lluís Palomar

DEPT.

ECONOMICOFINANCER

Ana Serrano

Direcció

Cristina Esteve

Control econòmic

M. Jesús Fèlix

Gemma Rodríguez

Comptabilitat

Núria Ribes

M. Carme Aguilar

M. José García

Jaume Masana

Roser Pausas

Tresoreria i assegurances

Jordi Cabrero

Compres

M. Isabel Aguilar

Javier Amorós

Eva Grijalba

Anna Zurdo

DEPT. DE MÀRQUETING I COMERCIAL**Mireia Martínez****Màrqueting**Eva Bautista
Montse Cardona
Teresa Lleal
Agnès Pérez
Judith Ruiz**Business Intelligence**

Jesús García

Abonaments i localitatsMarisa Calvo Fernández
Aroa Lebron
Marian Márquez Gracia
Adrià Peraire
Sonia Puig-Gròs
Marta Ribas
Gemma Sánchez**Líceu OPERA+**

Silvia Giró

DEPT. DE RRII, MECENATGE I ESDEVENIMENTS**Helena Roca****Patrocini i Mecenatge**Laia Ibarz
Paula Gómez
Sandra Oliva
Sandra Modrego
Mireia Ventura**Esdeveniments**Isabel Ramón
Marcos Romero
Paulina Soucheiron**Relacions Públiques**Núria Rodríguez
Pol Avinyó
Laura Prat
Mireia Salanquedra**Atenció a l'espectador**Javier Amorós
Héctor Balderas
Pau Cabanillas
Marian Casals
Carla Casellas
Roger Castells
Dídac Cobos
Aitana Contreras
Noel Colon
Alba Contreras
Pol Correa
Julia Cortina
Eloi Duran
Duna Esteve
Elia Figueras
Oriol Fontanals
Talita Gabarre
Elisa Gutiérrez
Oriol Janué
Célia Jacquet
Nekane Larrea
Candela Mansilla
Mariona Martín
Pol Martín

Martina Mesado

Julia Morales
Marta Niell
Xavier Pérez
Marc Roucaud
Joana Roy
Anna Rueda
Berta Sagrera
Lara Sánchez
Jana Saumell
Marc Sevilla
Victor Soto
Mar Torres
Carlos Torres
Raquel Torres
Laia Valls
Martina Vera
Francisco Zambrano**DEPT. DE RECURSOS****HUMANS****I SERVEIS GENERALS****Jordi Tarragó****Administració de personal**Jordi Aymar
Marina Mata
Mercè Siles
Marina Arnal**Formació i seguretat****i salut laboral**

Rosa Barreda

RecepcióCristina Ferraz
Christiane López**Seguretat**

Ferran Torres

InformàticaRaquel Boza
Pilar Foixench
Sara Martín
Xavier Massotti
Nicolás Pérez
Instal·lacions i manteniment
Susana Expósito
Helena Ferré
Domingo García
Isaac Martín**DEPT. TÈCNIC****Xavier Sagrera****Oficina tècnica**Marc Comas
Guillermo Fabra
Paula Miranda
Natalia Paradela
Eduard Torrents**Coordinació escènica**María de Frutos
Miguel Ángel García
Txema Orriols**Administració de personal**Cristina Viñas
Judith Villalmanzo**Logística i transport**Eloi Batalla
Lluís Suárez**Maquinària**Albert Anguera
Ricard Anguera
Joan A. Antich
Natalia Barot
Pere Bonany
Arnau Burgada
Raúl Cabello
Maravillas Chenoll
Ricard Delgado
Sebastià Escutia
Emili Fontanals
Jordi Fuentes
Pablo Gómez
Norbert Gulya
Albert Julvé
Ramon Llinas
Eduard López
Gonzalo Leonardo López
Francesc X. López
Begoña Marcos
Aduino J. Martínez
Roger Martínez
Eduard Melich
Bautista V. Molina
Albert Peña
Esteban Quifer
Esther Obrador
Carlos Rojo
José Rubio
Bernat Salva
Tito Sánchez
Jordi Segarra
Marc Tomàs
Maria Torres
Luminotècnica
Susana Abella
Juan Boné
Sergi Escoda
Oriol Franquesa
Jordi Gallues
J. Pere Gil
Anna Junquera
Joaquim Macià
Antoni Magrina
Vicente Miguel
Enric Miquel
Alfonso Ochoa
Carles A. Pascua
Robert Pinies
José C. Pita
Ferran Pratdesaba
Artur Sampere
Josué Sampere
Tècnica d'audiovisuals
Jordi Amate
Antoni Arrufat
Albert Ballbé
Guillem Guimerà
Gerard Mora
Amadeo Pabó
Josep Sala
Antoni Ujeda
Angel Vílchez
Attrezzo
Marta Soteras
Anna Pey

Javier Andrés

Stefano Armani
José Luis Encinas
Emma García
Miguel Guillén
Antoni Lebrón
Ana Pérez
Andrea Poulastrou
Lluís Rabassa
Jaume Roig**Regidoria**Albert Estany
Immaculada Faura
Juan Antonio Romero
Jordi Soler**Sastreria**Amaranta Albornoz
Rui Alves
Nadia Balada
María del Mar Cañavate
Esther Chércoles
Sheila Escudero
Rafael Espada
David Farré
Claudia Fascio
Carme González
Esther Linuesa
María Norbelly Londoño
Jaime Martínez
Patricia Miranda
Elisabeth Nicolau
Imma Porta
Teresa Revenga
Blanca Rodríguez
Dolors Rodríguez
Gloria Royo
Javier Sanz
Joan Sanz
Montserrat Vergara
Patrícia Viguier
José Francisco Ybarra
Caracterització
Susana Ben Hassan
Monica Núñez
Liliana Pereña
Miriam Pintado
Núria Valero

Direcció

Nora Farrés

Coordinació

Sònia Cañas, Marc Gaspà

Col·laboradors en aquest programa

Jaume Radigales

Disseny original

Bakoom Studio

Disseny

Minimilks

Fotografia

Christian Machío

Copyright 2025:

Gran Teatre del Liceu sobre tots els articles d'aquest programa i fotografies pròpies

Informació sobre publicitat i Programa de Patrocini i mecenatge

liceubarcelona.cat / mecenes@liceubarcelona.cat / 93 485 86 31

Comentaris i suggeriments

edicions@liceubarcelona.cat

La Fundació del Gran Teatre del Liceu és membre de

OPERA VISION

El Gran Teatre del Liceu ha obtingut les certificacions

EMAS (Eco Management and Audit Scheme)

ISO 14001 (Sistema de gestió ambiental)

ISO 50001 (Sistema de gestió energètica)

Distintiu de garantia de qualitat ambiental

GA-2016/0235

GE-2016/0036

Gran Teatre del Liceu